

***HANDBOEK VOOR BEGELEIDERS VAN
VLUCHTELINGEN EN ASIELZOEKERS IN DETENTIE-
EN OPVANGCENTRA***

**Jesuit Refugee Service Europe
Vooruitgangstraat, 333/2
B-1030 Brussel
België**

HANDBOEK VOOR BEGELEIDERS VAN VLUCHTELINGEN EN ASIELZOEKERS IN DETENTIE- EN OPVANGCENTRA

**Anna Marie Gallagher
Helen Ireland
Naboth Muchopa**

**Geschreven door Jesuit Refugee Service Europe
Vooruitgangstraat, 333/2
B-1030 Brussel
België**

**<http://www.jrseurope.org>
<http://www.accompanydetainees.org>**

Januari 2006

Gefinancierd door het Europees Vluchtelingenfonds (EVF)

Materiaal van het *Handboek voor begeleiders van vluchtelingen en asielzoekers in detentie- en opvangcentra* mag geheel of gedeeltelijk worden vermenigvuldigd mits het auteurschap van JRS, AVID (Association of Visitors to Immigrant Detainees - Vereniging van bezoekers van gedetineerde immigranten) en de Methodistenkerk Verenigd Koninkrijk wordt erkend.

De informatie over de psychosociale aspecten en het cultureel bewustzijn werd voor een groot deel overgenomen uit het *AVID Handbook for Visitors* (Vierde uitgave). De informatie over het cultureel bewustzijn werd ook overgenomen uit *Strangers No More – Transformation Through Racial Justice* (Methodistenkerk Verenigd Koninkrijk 2001).

Dit handboek werd door Mevr. Anna-Marie Gallagher, extern consulente, voor JRS-Europe opgesteld. De gevormde meningen zijn deze van de auteur en weerspiegelen niet noodzakelijk deze van JRS-Europe.

HANDBOEK VOOR BEGELEIDERS VAN VLUCHTELINGEN EN ASIELZOEKERS IN DETENTIE- EN OPVANGCENTRA

Inhoudsopgave

Dankbetuiging	6
Glossarium	8
Afkortingen	13
Inleiding	
i. Het doel van de training en het handboek	15
ii. Waar worden vluchtelingen, asielzoekers en migranten opgesloten en voor hoe lang?	15
iii. Statistieken over de administratieve detentie van vluchtelingen, asielzoekers en migranten	16
iv. Detentie als afschrikking	16
v. Pleitbezorging	17
vi. International Coalition on the Detention of Refugees, Asylum Seekers and Migrants	17
Hoofdstuk I – Juridisch kader ter bepaling van de opvang en detentie van vluchtelingen, asielzoekers en migranten	
Minimumnormen voor de opvang van vluchtelingen, asielzoekers en migranten	
1.1 Wat is de definitie van de minimumnormen voor opvang?	18
1.2 Op wie en waar zijn de normen van toepassing?	18
1.3 Waaruit bestaan volgens de wet toereikende opvangnormen?	18
i. Inleiding	18
ii. Welke minimumnormen voor opvang moeten worden voorzien voor vluchtelingen, asielzoekers en/of migranten bij hun aankomst?	18
iii. Informatie en juridisch advies	20
iv. Hebben vluchtelingen, asielzoekers en migranten recht op bewegingsvrijheid?	22
v. Welke documenten moeten vluchtelingen en asielzoekers hebben zolang hun zaak onbeslist is?	23

vi.	Welke bijstand moeten staten verlenen aan vluchtelingen, asielzoekers en migranten?	23
vii.	Welke standaard van woonvoorziening of accommodatie moet gegeven worden?	24
viii.	Welke rechten hebben vluchtelingen, asielzoekers en migranten met betrekking tot gezondheidszorg?	25
ix.	Hebben vluchtelingen en asielzoekers recht op onderwijs of beroepsopleiding?	26
x.	Kunnen vluchtelingen en asielzoekers toegang krijgen tot tewerkstelling?	27
xi.	Behandeling van groepen met speciale behoeften – kinderen, vrouwen en bejaarden	27

Hoofdstuk II- De detentie van vluchtelingen, asielzoekers en migranten

2.1	Inleiding	30
2.2	Adviezen aan staten ter naleving van de internationale en regionale wetten aangaande detentie van vluchtelingen, asielzoekers en migranten	32
2.3	Welke rechten hebben gedetineerde vluchtelingen, asielzoekers en migranten?	34
i.	Hoe moeten regeringen garanderen dat het recht op asiel wordt gerespecteerd in de context van detentie?	34
ii.	Welke procedurele waarborgen hebben vluchtelingen, asielzoekers en migranten in verband met hun detentie?	37
iii.	Voorwaarden voor detentie – vrijheid van foltering, onmenselijke of vernederende behandeling	39
iv.	Voorwaarden van detentie – het recht om met menselijkheid en met respect voor de menselijke waardigheid te worden behandeld	40
v.	Zijn er instanties of instellingen die toezicht houden op etentiekwesties?	
a.	Werkgroep van de VN inzake willekeurige detentie	44
b.	Het Europees Comité ter voorkoming van foltering en onmenselijke of vernederende behandeling of bestraffing (CPT)	45

Hoofdstuk III – Psychosociale gevolgen bij gedetineerde vluchtelingen, asielzoekers en migranten

3.1	Inleiding	47
3.2	Het eerste bezoek	48
3.3	Luistervaardigheid	48
i.	Sympathie, identificatie en empathie	49
ii.	Steun voor de bezoekers	50
iii.	Grenzen	50
iv.	Vertrouwen	50
3.4	Psychologische factoren van detentie en depressie	
i.	Wat is depressie?	50
ii.	Wat zijn de symptomen van depressie?	51
iii.	Angst	52
iv.	Hoe kun je helpen in geval van depressie?	53
3.5	Zelfmoord en zelfverminking	54
3.6	Posttraumatische stress-stoornis (PTSS)	55

3.7	Hongerstaking	56
Hoofdstuk IV – Cultureel bewustzijn en gevoeligheid		
4.1	Inleiding	59
4.2	Het bewustzijn van verschillende culturen	60
4.3	Welke elementen moet je in overweging nemen om cultureel gevoelig te zijn?	61
4.4	Wat moet je in gedachten houden wanneer je met mensen uit verschillende culturen werkt?	61
4.5	Wat houdt een cultuurschok in?	62
4.6	Enkele vragen om je eigen culturele achtergrond te onderzoeken	63
Bijlagen		
	Bijlage A - Lijst van nuttige internationale instrumenten	64
	Bijlage B - Lijst van nuttige Europese instrumenten	69
	Bijlage C - Detentierichtlijnen van het UNHCR	72
	Bijlage D - Voorbeeldvragenlijst van de WGAD	82
	Bijlage E - Controlelijst van detentiestandaarden	86

Dankbetuiging

Het idee dat uitgemond is in het *Training Project for Persons Attending to the Needs of Refugees and Asylum Seekers in Detention And Reception Centres (Detention Training Project)* werd ontwikkeld tijdens talrijke discussies en gesprekken tussen het personeel van JRS-Europe en de nationale bureau's, vertegenwoordigers van andere niet-gouvernementele organisaties (NGO), overheidspersoneel over heel Europa en gewezen gedetineerden zelf. Er was duidelijk nood aan meer informatie en trainingen rond kwesties aangaande vluchtelingen, asielzoekers en gedwongen migranten die in detentiecentra zijn opgesloten of in opvangcentra in Europa zijn gehuisvest. Het Detention Training Project is dus het resultaat van hun inspanningen om beter tegemoet te komen aan de noden van de vluchtelingen, asielzoekers en migranten die bij ons terechtkomen. Als coördinator van het project zou ik Jesuit Refugee Service Europe willen bedanken, het personeel en de vrijwilligers van de nationale bureau's van JRS die de opleidingen zo goed hebben georganiseerd en eraan hebben deelgenomen (JRS Romania, JRS UK, JRS Belgium, JRS Malta, JRS Slovenia, JRS Italy), de vele deelnemers die de sessies hebben bijgewoond en er actief aan hebben deelgenomen, alsook het personeel van NGO's en overheden. Dit handboek is in grote mate het resultaat van hun enthousiaste en positieve bijdragen tijdens de zes trainingen.

Naast de deelnemers wil ik ook de trainers bedanken. Helen Ireland, de coördinator van AVID deelde haar jarenlange ervaring in het bezoeken van gedetineerden, het identificeren van hun psychosociale noden en het organiseren van bezoekersgroepen over heel het Verenigd Koninkrijk. Haar sessies gaven deze ervaring weer en leverden de deelnemers zowel praktische als theoretische kennis over deze belangrijke onderwerpen. Naboth Muchopa, secretaris van het Racial Justice Committee of the UK Methodist Church (Comité voor raciale gerechtigheid van de Methodistenkerk van het Verenigd Koninkrijk), leidde de groepen tijdens de levendige en provocerende discussies over culturen en rassen. Hij deelde zijn jarenlange ervaring en bracht de deelnemers tot een beter begrip en een andere benadering van de verschillende culturen.

Ik zou mijn dank ook willen richten tot de trainers van het programma in Italië: Christopher Hein, directeur van de Italiaanse Raad voor Vluchtelingen; Carlo Bracci, voorzitter van de Vereniging van dokters tegen foltering; en zuster Eugenia Bonetti van de Italiaanse Unie van Hogere Oversten. Ook dank aan David Rhys Jones, die zijn diensten vriendelijk heeft aangeboden tijdens de training in het Verenigd Koninkrijk om het nationaal rechtskader toe te lichten.

Daarnaast wil ik Eve Lester, die lange tijd advocate in het vluchtelingen- en migratiemilieu is geweest, bedanken voor haar professionele en nuttige evaluatie van het project.

Tevens wil ik in het bijzonder de steun van het personeel van JRS Europe vermelden, vooral van Carola Jimenez, die onze vragen, zorgen en verzoeken altijd goedgezind en doeltreffend heeft beantwoord. Het succes van dit project is ook te danken aan hun bijna onopgemerkte werk achter de coulissen. Veel dank aan Lucas Kratochvil voor de vormgeving en de creatie

van de website en aan Alice Kennedy voor het bijwerken van deze website tijdens de trainingen. Ook de revisie, het commentaar en de redactie van het handboek door de collega's van JRS Stefan Kessler, Shana Mongwanga, Christophe Renders, Melanie Teff en Louise Zanre worden erg op prijs gesteld.

Ten slotte, maar zeker niet ten minste, zou ik in naam van het Detention Training Project het EVF willen bedanken voor hun financiering en hun steun voor dit broodnodige project. Zoals benadrukt door de grote meerderheid van hen die aan de sessies hebben deelgenomen, moedigen wij het EVF aan om toekomstige, gelijkaardige trainingsprojecten te steunen en zo de opvang en ontvangst te verbeteren van de talrijke vluchtelingen en asielzoekers die in Europa bescherming komen zoeken.

Anna Marie Gallagher
Coördinator, Trainingsproject Detentie
Adviseur, Jesuit Refugee Service
anna@comunicacionglobal.com

15 januari, 2006

Glossarium

Alleenstaand kind: Een kind jonger dan 18 jaar dat gescheiden is van beide ouders en andere verwanten of van de wettelijke voogd of de voogd naar gewoonterecht. Het Separated Children in Europe programma gebruikt eerder de term "alleenstaand kind" dan "niet-begeleid kind" omdat die beter hun situatie beschrijft, namelijk dat zij gescheiden zijn van hun verzorgers. Sommige kinderen worden in feite misschien wel begeleid, maar niet door de persoon die verantwoordelijk is voor hun langdurige zorg.

Asiel: Het verlenen van bescherming door een staat aan een persoon op haar grondgebied die uit een andere staat is gevlucht voor vervolging of ernstig gevaar. Een persoon aan wie asiel is verleend, is een vluchteling. Asiel omvat verscheidene elementen, onder andere het recht op non-refoulement, de toelating om het grondgebied te verblijven en het recht op menswaardige behandeling.

Asielzoeker: Een persoon over wiens aanvraag tot asiel nog geen definitieve uitspraak is gedaan door het land van toevlucht.

Bewegingsvrijheid: Naar internationaal recht heeft elke persoon recht op bewegingsvrijheid binnen het grondgebied van een land, het recht om elk land te verlaten, en het recht om naar eigen land terug te keren.

Borgtocht: Een geldsom die de overheid ontvangt om te waarborgen dat een niet-rijksinwoner op haar grondgebied bepaalde rechtsvorderingen zal naleven, zoals verschijnen voor overheidsbeambten of het gerecht, of ermee instemmen om het land te verlaten.

Detentie: Een beperking van de bewegingsvrijheid, meestal binnen een bepaalde omgeving, opgelegd door bestuursautoriteiten. Er zijn twee soorten van detentie: strafrechtelijke en administratieve. Strafrechtelijke hechtenis verwijst naar opsluiting van personen gedurende een strafprocedure, of van personen die veroordeeld zijn ingevolge een strafrechtelijke uitspraak. Administratieve aanhouding wordt in de context van immigratie door bestuursautoriteiten gebruikt om iemand administratieve maatregelen op te leggen, zoals repatriëring of uitwijzing. Hoewel het onwettig binnenkomen van een land of het onwettige verblijf in een gastland meestal niet als een misdrijf wordt beschouwd, worden vluchtelingen en asielzoekers toch vaak onderworpen aan administratieve hechtenis in afwachting van de beoordeling van hun asielaanvraag.

Dublin Conventie: Een overeenkomst tussen de lidstaten van de EU om te bepalen welke Lidstaat verantwoordelijk is voor het onderzoek naar een asielaanvraag ingediend in een van de Lidstaten. Dankzij de Dublin Conventie wordt verhinderd dat eenzelfde aanvrager door verschillende lidstaten van de EU tegelijk wordt onderzocht. De Conventie bevat ook

voorzieningen die garanderen dat een asielzoeker niet van de ene naar de andere Staat wordt gestuurd omdat niemand voor zijn of haar zaak de verantwoordelijkheid wil opnemen.

Foltering: Elke daad waarbij ernstige fysieke of mentale pijn of leed wordt berokkend aan een persoon, met als doel het bekomen van informatie of een bekentenis, als straf, intimidatie of dwang, of om elke andere reden gebaseerd op eender welke vorm van discriminatie. Wanneer zulke pijn of leed wordt toegebracht door, op aansporing van, of met de goedkeuring of berusting van een ambtenaar of een andere persoon in zijn of haar officiële hoedanigheid, wordt het beschouwd als foltering.

Gedetineerde: Verwijst naar een persoon wiens persoonlijke vrijheid is afgenomen ten gevolge van administratieve of strafrechtelijke hechtenis, en die wordt vastgehouden op een plaats van detentie.

Gedwongen migrant: Er is geen formeel aanvaarde definitie van de term “gedwongen migrant”. Een geleerde in het vluchtelingenrecht, Arthur Helton, suggereerde ooit dat een gedwongen migrant iemand is die om uiteenlopende redenen gedwongen is om zijn of haar land te verlaten en die gegronde bezwaren heeft tegen terugkeer. Gedwongen migranten kunnen zowel (politieke) vluchtelingen zijn, als mensen die de armoede ontvluchten.

Gedwongen terugkeer: De verplichte terugkeer van een persoon naar zijn of haar land van herkomst, een transitland of een derde land.

Gerechtigd Beroep: Een door een hogere rechtbank uitgevoerde herziening van de feitelijke of wettelijke bevindingen van een lagere rechtbank of bestuurslichaam.

Gezinshereniging: Het recht op gezinshereniging verwijst naar het recht van een gezin om samen te leven, en respect, bescherming, bijstand en steun te krijgen. Het recht beperkt zich niet tot staatsburgers die in hun eigen land leven, en is beschermd door internationale wetgeving.

Habeas corpus: een rechtsvordering ingediend bij een rechtbank ter betwisting van de rechtsgeldigheid van een opsluiting.

Illegaal binnenkomen: Een grens oversteken naar een ander land zonder de nodige toestemming of documenten om legaal binnen te komen.

Illegale migrant: Er worden allerlei termen gebruikt om te verwijzen naar migranten die zonder wettige toestemming of geldige vreemdelingenstatus in een land verblijven. Enkele van deze termen zijn: “vreemdelingen zonder papieren”, “sans-papiers”, clandestiene migranten en illegalen. In Europa wordt de term “illegaal” vaak gebruikt. Deze termen verwijzen doorgaans naar personen die, hetzij door onwettige binnenkomst van het land of door verloop van hun visum, niet over een wettelijke status beschikken in een transitland of gastland

Internationaal gewoonrecht: Dit verwijst naar internationale rechtsregels die hun rechtskracht eerder ontleen aan een consequente praktijk van staten dan aan een formele uiting ervan in een verdrag, conventie of andere juridische tekst. Landen beoefenen zulke praktijken vanuit een juridisch plichtsgevoel.

Internationale wettelijke bescherming: Tussenkomsten van Staten of van het Hoge Commissariaat van de Verenigde Naties voor de Vluchtelingen (UNHCR) ten behoeve van vluchtelingen en asielzoekers om te garanderen dat hun rechten, veiligheid en welzijn worden erkend en beschermd conform de internationale normen. Deze bescherming omvat: respect voor het beginsel van non-refoulement, toegang tot veiligheid, toegang tot eerlijke procesvoering voor de vaststelling van de vluchtelingenstatus, en menswaardige behandeling.

Migrerende werknemer: Volgens de Internationale Conventie inzake de Bescherming van de Rechten van Migrerende Werknemers en hun Gezinsleden, is een migrerende werknemer een persoon die voor een herhaalde activiteit aangenomen zal worden, aangenomen is, of aangenomen was in een Staat waarvan hij of zij geen staatsburger is. De definitie in de Conventie maakt geen onderscheid tussen legale en illegale arbeidsmigranten.

Minderjarige: Deze term verwijst naar een persoon die de wettelijke leeftijd van meerderjarigheid nog niet bereikt heeft en dus niet wettelijk onafhankelijk is. Een “kind” is volgens de Conventie over de Rechten van het Kind (CRC) een persoon onder de leeftijd van achttien jaar, tenzij de toepasbare wet een lagere leeftijd noemt. De CRC stelt de term “kind” dus gelijk met de term “minderjarige”.

Minimumnormen voor opvang: Verwijzen naar een geheel van maatregelen die Staten nemen ten aanzien van asielzoekers bij aankomst, gedurende de beoordeling van hun aanvraag en bij de toekenning van de vluchtelingenstatus. Deze normen omvatten huisvesting, voedsel, kledij en financiële steun.

Non-refoulement: Een van de basisprincipes van de vluchtelingenwetgeving, die Staten verbiedt om vluchtelingen op eender welke manier terug te sturen of brengen naar landen of gebieden waar hun leven of hun vrijheid bedreigd wordt. Dit principe maakt deel uit van het internationale gewoonrecht en is dus bindend voor alle Staten, ongeacht of ze de Conventie van Genève betreffende de Status van Vluchtelingen van 1951 en het protocol van 1967 (hierna genoemd “Conventie van Genève”) ondertekend hebben.

Onderschepping: Een tussenkomst van een Staat buiten haar nationaal grondgebied om te voorkomen of te verhinderen dat personen zonder de juiste documenten en/of visa het land van bestemming binnengaan.

Onmenselijke behandeling: Fysieke of mentale wreedheid die het leven of het welzijn van een persoon in gevaar brengt.

Opvangcentrum: Deze term verwijst doorgaans naar door de overheid gesteunde centra voor accommodatie, om onderdak te bieden aan groepen vluchtelingen en asielzoekers in afwachting van het resultaat van hun asielaanvraag .

Plaats van detentie: In dit handboek verwijst de term “plaats van detentie” naar elke plaats waar een persoon is beroofd van zijn of haar vrijheid, onder andere plaatselijke gevangenissen, centra voor vreemdelingen of asielzoekers, transitzones in luchthavens en grensposten.

Reïntegratie: Verwijst naar een wet van een Staat om de terugkeer te aanvaarden van een individu (een eigen staatsburger, een staatsburger van een derde land, een staatloze) die illegaal werd aangetroffen in een andere Staat of op de grens van een andere Staat.

Reïntegratieovereenkomst: Een overeenkomst tussen Staten over de procedures om illegaal binnengekomen of verblijvende niet-rijksinwoners terug te brengen naar hun land van herkomst of naar een transitland.

Schengen-akkoord: Een intergouvernementeel akkoord, gesloten in 1985, met als doel een Europese zone in te stellen zonder reisbeperkingen, waarbij de grenscontroles op land, water en luchthavens tussen de deelnemende landen werden opgeheven.

Staatloze: Een persoon die door geen enkele staat als staatsburger wordt beschouwd.

Tijdelijke bescherming: Procedure die een Staat in buitengewone omstandigheden volgt om tijdelijke bescherming te verlenen aan grote groepen van ontheemden die niet naar hun land van herkomst kunnen terugkeren.

Uitsluiting: Een formele weigering van toegang van een niet-rijksinwoner tot een staat.

Uitwijzing of repatriëring: De uitzetting of overplaatsing van een niet-rijksinwoner die geen toelating heeft om te verblijven in de Staat vanwaar hij of zij wordt overgeplaatst naar een ander land. Repatriëring, terugkeer en verwijdering zijn ook termen om dit proces te beschrijven. Niet-rijksinwoners die vatbaar zijn voor uitwijzing uit een land hebben doorgaans een reeks van procedurele rechten die moeten gerespecteerd worden voorafgaand aan hun definitieve uitzetting.

Uitwijzingsbevel: Een formeel bevel van een overheid tot uitwijzing of repatriëring van een niet-rijksinwoner die geen toelating heeft om op het grondgebied te verblijven.

Vaststelling van de Vluchtelingenstatus: Procedure om te bepalen of een persoon al dan niet erkend moet worden als vluchteling naar nationaal en internationaal recht.

Vervolging: Verwijst doorgaans naar elke ernstige schending van de mensenrechten. Binnen de vluchtelingencontext wordt elke bedreiging van leven of vrijheid wegens ras, religie, nationaliteit, politieke overtuiging of lidmaatschap van een bepaalde sociale groep beschouwd als vervolging.

Vluchteling: Volgens de Conventie van Genève betreffende de Status van Vluchtelingen van 1951 is een vluchteling een persoon die zijn of haar land ontvlucht wegens gegronde angst

voor vervolging op basis van ras, religie, nationaliteit, politieke overtuiging of lidmaatschap van een bepaalde sociale groep. In Afrika en Latijns-Amerika is de definitie van vluchteling ruimer. Het Verdrag Inzake de Specifieke Aspecten van Vluchtelingenproblemen in Afrika uit 1969 van de Organisatie voor Afrikaanse Eenheid (OAU) aanvaardt de definitie uit het Vluchtelingenverdrag van 1951 en breidt deze uit zodat ook mensen beschermd worden die gedwongen zijn hun land te verlaten ten gevolge van externe agressie, bezetting, vreemde overheersing of gebeurtenissen die de openbare orde ernstig verstoren. De Cartagena Verklaring, ontworpen in 1984 en overgenomen door een groep regeringsvertegenwoordigers, academici en eminente advocaten uit Latijns-Amerika, omvat de definitie van het Verdrag van 1951 maar breidt die uit met personen die hun land ontvluchten omdat hun leven, veiligheid of vrijheid wordt bedreigd door veralgemeend geweld, buitenlandse agressie, interne conflicten, massale schendingen van de mensenrechten of andere omstandigheden die de openbare orde ernstig verstoren. Het is belangrijk nota te nemen van het feit dat een persoon een vluchteling is van zodra hij of zij voldoet aan de criteria beschreven in de definitie van het Verdrag van 1951. Erkenning van de vluchtelingenstatus maakt van een persoon geen vluchteling, maar verklaart of hij of zij er een is.

Vluchtelingen met humanitair statuut: Personen die naar nationaal recht formele toestemming hebben om in een land te verblijven om humanitaire redenen. Deze redenen kunnen ook personen behelzen die niet in aanmerking komen voor de vluchtelingstatus.

Vluchteling *sur place*: verwijst naar een persoon die geen vluchteling was op het moment dat hij of zij het land van herkomst verliet, maar die wegens veranderingen in omstandigheden in dat land op latere datum vluchteling werd.

Voorgeschreven rechtsgang: Het uitvoeren van gerechtelijke procedures volgens algemeen erkende en aanvaarde regels en principes die zorgen voor bescherming van de rechten op persoonlijke levenssfeer, inclusief het recht op voorafgaande kennisgeving en informatie en het recht op een eerlijke hoorzitting in een rechtszaal of voor een administratieve instantie met de rechtsbevoegdheid om een uitspraak te doen in de zaak.

Vrijwillige terugkeer: Verwijst naar de terugkeer (met bijstand of onafhankelijk) van een niet-rijksinwoner naar zijn of haar land van herkomst, een transitland of een ander land, vanuit zijn of haar eigen vrije wil.

Willekeurig: Met betrekking tot de rechtsbeginselen, verwijst naar onvoorspelbaarheid, onredelijkheid, wispelturigheid.

Afkortingen

APT	Association for the Prevention of Torture Associatie ter Voorkoming van Foltering
BPP	Body of Principles for the Protection of All Persons under Any Form of Detention or Imprisonment VN-Pakket van Grondbeginselen voor de Bescherming van Alle Personen onder Enige Vorm van Detentie of Gevangenschap
BPTP	Basic Principles for the Treatment of Prisoners VN-Grondbeginselen voor de Behandeling van Gevangenen
CAT	Convention Against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment of Punishment VN-Verdrag Tegen foltering en Andere Wrede, Onmenselijke of Vernederende Behandeling of Bestraffing
ECPT	European Committee for the Prevention of Torture Europees Comité ter Preventie van Foltering
CRC	Convention on the Rights of the Child VN-Verdrag Inzake de Rechten van het Kind
CPT	European Convention for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment Europees Verdrag ter Voorkoming van Foltering en Onmenselijke of Vernederende Behandeling of Bestraffing
EVF	Europees Vluchtelingenfonds
EVRM	Europees Verdrag ter Bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden
EU	Europese Unie
ICCPR	International Covenant on Civil and Political Rights Internationaal VN-Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten
ICESCR	International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights Internationaal Verdrag Inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten
IGO	Intergouvernementele Organisatie
IOM	Internationale Organisatie voor Migratie

JRS	Jesuit Refugee Service
NGO	Niet-Gouvernementele Organisatie
UVRM	Universele Verklaring van de Rechten van de Mens
UNHCR	United Nations High Commissioner for Refugees Hoge Commissariaat van de Verenigde Naties voor Vluchtelingen
WGAD	UN Working Group on Arbitrary Detention VN-Werkgroep inzake Willekeurige Detentie

INLEIDING

i. Het doel van de training en het handboek

JRS Europe en haar personeel in 22 landen begeleiden vluchtelingen, asielzoekers en migranten in detentie- en opvangcentra over heel Europa. In de loop der jaren is tijdens het werk op het terrein de nood gegroeid aan meer informatie en training om beter tegemoet te komen aan hun behoeften. Daarom werd het *Training Project for Persons Attending to the Needs of Refugees and Asylum Seekers in Detention and Reception Centres* (“Detention Training Project”) ontworpen en uitgevoerd. Het werd royaal gefinancierd door het EVF.

Het doel van het handboek is het volgende bij te brengen:

- Een begrip van de opvangnormen waaraan een land moet tegemoetkomen voor pas aangekomen vluchtelingen en asielzoekers;
- Een begrip van hetgeen in de internationale en regionale (Europese) wetten is vastgelegd over detentie en de omstandigheden ervan voor vluchtelingen, asielzoekers en migranten;
- Een identificatie van de psychosociale problemen die gedetineerden ondervinden en suggesties om aan hun noden tegemoet te komen;
- Informatie over de culturele verschillen die de communicatie tussen vluchtelingen, asielzoekers, migranten en de mensen die met hen werken, beïnvloeden.

In het handboek worden op basis van de verplichtingen die zij tegenover de mensenrechten moeten nakomen aanbevelingen gegeven voor regeringen over hoe zij personen moeten behandelen die hun grondgebied binnenkomen. Er worden ook tips voor pleitbezorging gegeven en praktische suggesties voor personen die vluchtelingen, asielzoekers en migranten bezoeken en/of vertegenwoordigen om de toestand over het algemeen te verbeteren en de uitspraken van afzonderlijke gevallen met succes te verdedigen.

ii. Waar worden vluchtelingen, asielzoekers en migranten opgesloten en voor hoe lang?

Administratieve detentie (detentie van niet-rijksinwoners om migratiegebonden redenen) wordt in bijna alle 25 landen van Europa in zekere mate toegepast. Behalve in het Verenigd Koninkrijk en Nederland staat er in alle landen van de Europese Unie een beperking op de tijdsduur dat een persoon om migratiegebonden redenen mag worden opgesloten. In Frankrijk is deze duur met 32 dagen het kortst. Daarna volgt Spanje met een beperking tot 40 dagen. In Duitsland kan de administratieve detentie oplopen tot 18 maanden. Een interessant gegeven is dat het Verenigd Koninkrijk en Duitsland (landen met de langste detentieperiode in de EU) ook de landen zijn met de laagste **uitzettingcijfers**.¹ Gedetineerden worden in heel uiteenlopende ruimten ondergebracht, zelfs in privé-faciliteiten, maar meestal in

---

¹ Zie: Liza Shuster, *The Exclusion of Asylum Seekers in Europe*, blz. 6, Centre on Migration, Policy and Society Working Paper Nr. 1 (University of Oxford 2004).

staatsgevangnissen en -detentiecentra voor migranten. Er worden verschillende namen gebruikt om deze plaatsen te omschrijven, als “opvangcentra”, “verwijderingscentra” en “detentiecentra”.

iii. Statistieken over de administratieve detentie van vluchtelingen, asielzoekers en migranten

Het is moeilijk om het aantal vluchtelingen, asielzoekers en migranten die om migratiegebonden redenen in de Europese Unie zijn opgesloten met enige zekerheid te bepalen. In bepaalde landen worden er statistieken bijgehouden die beschikbaar zijn voor het publiek. In het Verenigd Koninkrijk, waar meer dan 2 700 bedden beschikbaar zijn voor administratieve detentie, worden de statistieken over het aantal niet-burgers in verwijderingscentra over het hele land gepubliceerd.² In heel wat landen wordt deze informatie echter niet regelmatig bijgehouden of bekendgemaakt voor het publiek. Immigratiestatistieken over detentie in heel de Europese Unie zijn moeilijk te verkrijgen.

iv. Detentie als afschrikking

Zowel de toename van het aantal detentiegevallen in de Europese Unie als de manier waarop de detentie gebeurt, baart ons zorgen. Door de toename van het aantal detentiegevallen is het aantal asielaanvragen verminderd. In 2004 kregen de EU-landen 19% minder asielaanvragen dan het jaar daarvoor. In Duitsland en het Verenigd Koninkrijk, de landen met de hoogste detentiecijfers, daalde het aantal aanvragen respectievelijk met 30% en 31%. Tijdens dezelfde periode echter ondervonden de nieuwe lidstaten aan de grens van Europa, Malta en Cyprus, een stijging van meer 100% van het aantal aanvragen.³ Velen zijn het erover eens dat de daling van het aantal aanvragen niet noodzakelijk betekent dat er minder vluchtelingen in Europa aankomen die bescherming nodig hebben. Door het toenemende gebruik van detentie en de gebrekkige asielsystemen worden steeds meer vluchtelingen en asielzoekers er namelijk toe gedwongen in de “illegaliteit” te leven.

Bij verschillende groepen groeit de bezorgdheid over het gebruik van detentie, die ongepast is en een schending van de regionale en internationale mensenrechten betekent, om vluchtelingen en asielzoekers af te schrikken. Bovendien hebben verschillende groepen en individuen hun bezorgdheid uitgedrukt over het feit dat vluchtelingen, asielzoekers en migranten, die geen enkele misdaad hebben gepleegd, willekeurig worden vastgehouden zonder voldoende wettelijke verklaring, zonder kans op regelmatige en automatische gerechtelijke herziening van hun detentie, zonder goed geïnformeerd te worden over hun rechten op een manier en in een taal die zij begrijpen en ondergebracht worden in onhygiënische, wrede en onmenselijke omstandigheden. Dit gebeurt allemaal binnen de grenzen van de Europese Unie waarvan de lidstaten alle belangrijke mensenrechtenverklaringen en -documenten hebben ondertekend en de talrijke richtsnoeren

---

² Voor statistieken over detentie in België, zie: http://www.dofi.fgov.be/nl/activiteitenrapport/Activiteitenrapport_2004.pdf

³ Zie: UNHCR Global Report 2004, blz. 450, 451.

en besluiten onderschrijven die door regionale en internationale organen voor de opvang en bescherming van vluchtelingen, asielzoekers en migranten werden ingevoerd.

Een van de grootste uitdagingen voor niet-gouvernementele organisaties, vertrouwensgroepen en individuen die werken met of namens gedetineerde vluchtelingen, asielzoekers en migranten en hen begeleiden is doeltreffende strategieën te ontwikkelen om de lidstaten aan te moedigen hun verplichtingen ten aanzien van de vele verdragen, richtsnoeren en besluiten na te komen en hen, daar waar ze nalaten dit te doen, aansprakelijk te stellen. Hopelijk zal de reeks trainingen die door JRS Europe met steun van het EVF werden gegeven de naleving van de verdragen helpen bevorderen.

v. *Pleitbezorging*

In het handboek wordt het internationale en Europese wettelijk kader voor de opvang- en detentienormen van vluchtelingen, asielzoekers en migranten behandeld. Behalve een aantal voorbeelden van bepaalde nationale praktijken bevat het geen informatie over nationale systemen. Deze internationale en regionale wetten en procedures kunnen en moeten worden gebruikt om op nationaal vlak de behandeling van vluchtelingen, asielzoekers en migranten te bevorderen. Advocaten worden ertoe aangezet om de internationale en regionale wetgeving te bestuderen en na te gaan of de nationale wetten voldoen aan de normen die door hun regering werden aangenomen. Wanneer de staten niet aan de normen voldoen, worden de advocaten ertoe aangezet om met andere relevante organisaties samen te werken om de naleving van de wetten na te streven. De strategie van de pleitbezorging betekent ook een dialoog met de regering en campagnes om het bewustzijn van het publiek rond deze situatie te vergroten. Wanneer de regering weigert in dialoog te treden of informatie uit te wisselen, kunnen en moeten advocaten het bovendien overwegen om op nationaal vlak de wetten bij te schaven, klachten in te dienen, en op regionaal en internationaal vlak verslag uit te brengen over de mechanismen, zoals verder in het handboek wordt beschreven.

vi. *International Coalition on the Detention of Refugees, Asylum Seekers and Migrants*

De International Coalition on Detention of Refugees, Asylum Seekers and Migrants is een coalitie van NGO-groepen en individuen over de hele wereld die onlangs werd gevormd en juridische, sociale en andere diensten biedt waarbij zij namens vluchtelingen, migranten en asielzoekers aan onderzoek en berichtgeving doet, pleitbezorging en beleidsvoering. Zij komen bijeen om informatie uit te wisselen en oplossingen voor detentie ten opzichte van deze mensen te vinden. Naast het lidmaatschap aan lokale en nationale coalities, dienen NGO's, academici en individuen het lidmaatschap aan de internationale coalitie te overwegen. Voor meer informatie over de coalitie kunt u terecht op de website <http://www.idcoalition.org/portal/index.php> of contact opnemen met Anna Gallagher via anna@comunicacionglobal.com

15 Januari 2006

HOOFDSTUK I

JURIDISCH KADER TER BEPALING VAN DE OPVANG EN DETENTIE VAN VLUCHTELINGEN, ASIELZOEKERS EN MIGRANTEN

MINIMUMNORMEN VOOR DE OPVANG VAN VLUCHTELINGEN, ASIELZOEKERS EN MIGRANTEN

Landen zijn door regionale, nationale en internationale rechtsregels gebonden om een reeks van diensten te verschaffen aan toekomstige vluchtelingen en asielzoekers.

1.1 Wat is de definitie van de minimumnormen voor opvang?

Minimumnormen voor opvang verwijzen naar een reeks van maatregelen in verband met de behandeling van vluchtelingen en asielzoekers, vanaf het moment dat zij hun formele aanvraag voor erkenning van de status indienen – in een land of aan de grens – totdat er een definitieve uitspraak is gedaan over hun aanvraag of totdat ze overgeplaatst worden naar een andere lidstaat die verantwoordelijk is voor de beoordeling van hun aanvraag.

1.2 Op wie en waar zijn de normen van toepassing?

Deze normen zijn van toepassing op vluchtelingen en asielzoekers die worden vastgehouden, die verblijven in een speciaal voorziene groepsaccommodatie, of die onder de bevolking wonen in afwachting van een definitieve uitspraak. De te treffen maatregelen omvatten: gepaste opvangvoorwaarden bij aankomst aan de grens, toegang tot juridisch advies, bewegingsvrijheid, medische verzorging en werk. Bovendien moeten speciale maatregelen getroffen worden om aan de behoeften van kinderen, vrouwen en bejaarde asielzoekers te voldoen. De Staat heeft een grote beoordelingsvrijheid om te bepalen hoe zij gepaste opvangnormen zal bepalen. Ze moet er bij het samenstellen van een dienstenpakket dat voldoet aan deze voorwaarden, aandacht aan schenken dat de bescherming van de fundamentele waardigheid en de mensenrechten van asielzoekers gegarandeerd wordt. Elke dienst die verschaft wordt, moet voldoen aan de normen van het land waarin de aanvraag voor bescherming werd ingediend.

1.3 Waaruit bestaan volgens de wet toereikende opvangnormen?

i. Inleiding

Internationale en regionale verdragen, conventies en wetten bepalen duidelijk de normen voor de behandeling van vluchtelingen en asielzoekers, zowel bij aankomst als tijdens hun verblijf en tijdens de beoordeling van hun aanvraag om bescherming. Er zijn dus middelen aanwezig

om vluchtelingen en asielzoekers te beschermen. Jammer genoeg leven de overheden hun verplichtingen niet altijd na.

Deze paragraaf is opgedeeld in de volgende punten:

- Onthaal bij aankomst
- Informatie en juridisch advies
- Bewegingsvrijheid
- Documentatie en status in afwachting van de eindbeslissing
- Bijstand, huisvesting en accommodatie
- Gezondheidszorg
- Onderwijs en beroepsopleiding
- Werk
- Groepen met speciale behoeftes.

INFOTIP – TOEREIKENDE OPVANGVOORWAARDEN

Voor meer informatie over de gesuggereerde en in de EU na te leven opvangnormen, kunnen voorstanders er het volgende op nalezen:

- ***De UNHCR Minimumnormen voor de Opvang van Asielzoekers in de Europese Unie (Genève 2000)***
- ***Richtlijn van de Raad van Europa over de Opvang van Asielzoekers: Krijgen asielzoekers in Europa materiële steun en toegang tot werk in overeenstemming met de Europese Wetgeving? (ECRE 2005)***

Dit handboek legt uit wat er moet gebeuren en verwijst naar relevante ondersteunende verdragen, wetten, reglementeringen en richtlijnen.

ii. Welke minimumnormen voor opvang moeten worden voorzien voor vluchtelingen, asielzoekers en/of migranten bij hun aankomst?

Vluchtelingen, asielzoekers en migranten zijn vaak kwetsbaar op het moment dat ze aankomen in gastlanden of landen van bestemming. Ze zijn niet voldoende op de hoogte over hun rechten, na hun reis zijn ze vaak moe en lijden ze misschien aan fysieke aandoeningen. Overlevenden van foltering zijn bijzonder kwetsbaar en hebben onmiddellijke bijstand nodig. Opdat landen hun internationale en regionale verplichtingen in verband met de mensenrechten tegenover deze populatie zouden nakomen, wordt het volgende aanbevolen:

- Grensfaciliteiten - luchthavens en transitzones aan de grens inbegrepen - moeten een minimum aan eten, onderdak, sanitaire en gezondheidsvoorzieningen aanbieden, zoals voorzien volgens artikel 1(1) van het ICESCR. (UVRM, art. 25; ICESCR, artikels 1(1), 2(2), 11; Opvangrichtlijn, artikels 13, 14, 15).

- Gezinshereniging moet worden gerespecteerd. Alleenstaande mannen en vrouwen moeten gescheiden accommodatie krijgen, en gezinnen moeten de mogelijkheid krijgen om samen in de inrichtingen of ruimtes te verblijven. (EVRM, art. 8; Opvangrichtlijn, artikels 8, 14).
- Regeringen en plaatselijke NGO's zouden overeenkomsten moeten opstellen voor samenwerking in de spoedvoorzieningen en de aanhoudende opvangdiensten voor asielzoekers en vluchtelingen.
- Er moeten bijzondere inspanningen geleverd worden om overlevenden van foltering en trauma's snel te identificeren en hen bij te staan in hun noden. Regeringen moeten aangespoord worden om overlevenden van foltering en trauma's niet in detentiecentra te plaatsen. (UNHCR Richtlijnen over Detentie 7, 10; Opvangrichtlijn, art. 20).
- Informatie over de rechten van niet-rijksinwoners, inclusief het recht op asiel, moet kort na hun aankomst aan hen uitgelegd worden in een taal en in termen die zij kunnen verstaan. Deze informatie kan verstrekt worden door overheidspersoneel of door vertegenwoordigers van NGO's. (CPT Richtlijnen, para. 30; Opvangrichtlijn, art. 5).

iii. Informatie en juridisch advies

De meeste vluchtelingen en asielzoekers kennen de asielprocedure niet van het land waarin zij asiel zoeken en kunnen daarom misschien niet hun rechten laten gelden volgens het Verdrag van Genève of andere mensenrechtenverdragen. Daarom is het essentieel dat er aan hen correcte informatie wordt verschaft in een taal en op een manier die zij begrijpen en dat juridisch advies en begeleiding onmiddellijk ter beschikking wordt gesteld. Het volgende wordt dus aanbevolen:

- Asielzoekers moeten toegang hebben tot doeltreffende juridische bijstand vanaf het begin van de asielprocedure. Advocaten of juridische vertegenwoordigers zouden onmiddellijk beschikbaar moeten zijn om met vluchtelingen, asielzoekers en migranten samen te komen binnen een korte tijd na hun aankomst. Een namenlijst van advocaten en hun contactinformatie uithangen in de opvangcentra is niet genoeg en daarmee wordt niet voldaan aan de verplichting van de staat om toegang tot juridisch advies te verschaffen. (UNHCR Uitvoerend Comité Besluit No. 8).

PRAKTIJKTIP – KEN UW RECHTEN

NGO's zouden met opvangautoriteiten moeten onderhandelen en hen aansporen om "Ken uw rechten"-presentaties te laten geven aan nieuw aangekomen groepen vluchtelingen, asielzoekers en migranten. Deze presentaties worden voorbereid en voorgesteld door advocaten of door personen opgeleid in de relevante vluchtelingen- en migratiewetgeving, en kunnen op wekelijkse basis gegeven worden in detentiecentra. De gegeven informatie omvat de nationale wetgeving inzake vluchtelingen- en

asielprocedures; het recht van migranten om in het land te blijven; de procedures in verband met vrijwillige terugkeer of uitzetting, enz. Zowel de regering als de gedetineerden vinden baat bij dergelijke presentaties – de informatie kan vluchtelingen, asielzoekers en migranten helpen om belangrijke beslissingen te maken in verband met hun leven en hun zaak, zo kunnen zij bijvoorbeeld vaststellen of zij wel of geen recht hebben op de vluchtelingenstatus. Dergelijke presentaties kunnen ook dienst doen om angsten en frustraties van nieuwkomers te milderen, en om in de centra een rustige omgeving te creëren.

- Er moet aan vluchtelingen en asielzoekers mondelinge of schriftelijke informatie verschaft worden over praktische zaken die te maken hebben met hun onthaal. Zij moeten informatie krijgen over de werking van de asielprocedure en over hun verplichtingen. Alle informatie – of die nu schriftelijk, mondeling of via video wordt overgebracht – moet voor de vluchtelingen en asielzoekers begrijpelijk zijn. Dat betekent dat die moet vertaald worden in een taal die zij verstaan en overgebracht worden op een manier die aangepast is aan hun cultuur. (Opvangrichtlijn, art. 5; Voorstel van de Commissie voor een Richtlijn van de Raad betreffende Minimumnormen voor de Procedures in de Lidstaten voor de Toekenning of Intrekking van de Vluchtelingenstatus, art. 10 (Richtlijn voor Procedures), (Raad Document 14203/04, Asile 64 van 9 November 2004))
- Er moet toegang tot bevoegde tolken voorzien worden vanaf het begin van de procedure.(UNHCR Uitv.Com Besluit No. 8).

PRAKTIJKTIP – BESCHOUWINGEN BIJ HET GEBRUIK VAN EEN TOLK

Enkele tips om in overweging te nemen bij het interviewen van gedetineerden, vooral als zij misschien foltering of trauma's hebben ondergaan in hun thuisland of tijdens hun reis:

- *Zorg ervoor dat de persoon toestemt met het gebruik van een tolk en dat hij of zij weet dat de tolk een professionele plicht heeft om de vertrouwelijkheid te respecteren.*
- *Wees u ervan bewust dat de tolk sommige delen van het interview misschien moeilijk vindt .*
- *Vergewis u ervan dat de tolk de nood aan absolute vertrouwelijkheid begrijpt.*
- *Wees u ervan bewust dat een niet-professionele tolk zich gemakkelijker bij het gesprek laat betrekken dan een professionele tolk. Leg daarom duidelijk uit dat hij of zij enkel moet tolken wat door u of door de geïnterviewde gezegd wordt.*
- *Vermijd, in de mate van het mogelijke, om familieleden, gedetineerden uit hetzelfde centrum of andere gedetineerden, of personeel van het centrum als*

tolk te laten fungeren. Probeer, als u vrouwelijke gedetineerden interviewt, een vrouwelijke tolk mee te brengen, zeker als het informatie betreft die de basis vormt van hun aanspraak op asiel.

- ***Let erop om de aandacht niet te verliezen tijdens een interview – ook wanneer de tolk met de persoon spreekt, is het belangrijk dat u interesse toont in wat de persoon vertelt.***

- De UNHCR, NGO's en individuen die met de UNHCR samenwerken, moeten in elke fase van het proces vrije toegang hebben tot de vluchtelingen en asielzoekers, vanaf hun aankomst. Bij hun aankomst moeten vluchtelingen en asielzoekers informatie krijgen over de UNHCR, NGO's en individuen die hen kunnen bijstaan. (UNHCR Uitv.Com Besluit Nr. 22; Opvangrichtlijn, art. 14(7))
- De asielaanvrager moet schriftelijk bericht krijgen over de uitspraak betreffende zijn asielaanvraag. Elke beslissing moet worden uitgelegd in een taal en in termen die de aanvrager verstaat. (Voorstel voor een Richtlijn over de Procedures, art. 9)
- Als de weigering van asielaanvraag gebaseerd is op de "veilig derde land"-regel – wat betekent dat de aanvrager in een ander land een aanvraag had kunnen indienen – moet dit aan de aanvrager worden meegedeeld en moet hem/haar ook verteld worden dat de aanvraag niet inhoudelijk beoordeeld is. Hij of zij heeft dus het recht om in een derde land een asielaanvraag in te dienen. (UVRM, art. 14, bevestiging van het recht op asiel)

iv. Hebben vluchtelingen, asielzoekers en migranten recht op bewegingsvrijheid?

In alle landen van Europa worden vluchtelingen, asielzoekers en migranten in bepaalde omstandigheden opgesloten. Er zijn verschillende fasen van opsluiting: hechtenis vóór toelating, hechtenis vóór repatriëring en hechtenis teneinde iemand te verwijderen, of om een persoon over te plaatsen naar een veilig derde land of naar de staat die volgens de Dublin Conventie verantwoordelijk is. Artikel 31(2) van het Verdrag van 1951 over de Vluchtelingenstatus stelt dat de bewegingsvrijheid van vluchtelingen en asielzoekers enkel mag beperkt worden indien nodig. De UNHCR stelt dat de opsluiting van vluchtelingen en asielzoekers moet vermeden worden, op enkele uitzonderingen na.⁴ In sommige Europese landen is het gebruikelijk dat aanvragers die op een definitieve beslissing wachten, verplicht worden op een bepaald adres of in een bepaald gebied te verblijven. Volgens het EVRM zijn zulke beperkingen doorgaans toegestaan. In overeenstemming met mensenrechtenverdragen en regionale en nationale wetten over bewegingsvrijheid wordt het volgende aanbevolen:

---

⁴ UNHCR Herzien Richtlijnen over Toepasbare Criteria en Normen Inzake de Detentie van Asielzoekers (februari 1999)

- Asielzoekers mogen niet ondergebracht worden in afgelegen gebieden waar toegang tot (openbaar) vervoer moeilijk is. Het huisvesten van vluchtelingen of asielzoekers op plaatsten waar zij geen toegang hebben tot het openbaar vervoer of waar zij niet voor vervoer kunnen betalen, beperkt hun bewegingsvrijheid op ongepaste wijze, vooral wanneer de nodige diensten en bijstand ver weg gelegen zijn. Als bestuursautoriteiten vluchtelingen en asielzoekers toch op afgelegen plaatsen huisvesten, moeten zij voor gepaste financiële hulp zorgen om vervoerskosten te betalen.
- Opsluiting van vluchtelingen en asielzoekers moet vermeden worden.
- Bij huisvesting van asielzoekers met kinderen moet er rekening gehouden worden met toegang tot plaatselijke onderwijsinstellingen.

v. Welke documenten moeten vluchtelingen en asielzoekers hebben zolang hun zaak onbeslist is?

Asielzoekers moeten ervan verzekerd worden dat hun verblijf in een gastland in afwachting van een definitieve beslissing legaal is. UNHCR Uitvoerend Comité Besluit Nr. 35 adviseert dat de asielzoekers over wiens zaak niet onverwijld kan beslist worden, voorlopige papieren krijgen om hen ervan te verzekeren dat ze tijdelijke bescherming krijgen, tot de definitieve uitspraak in hun zaak.⁵ Bovendien vereist artikel 6(1) van de Opvangrichtlijn dat lidstaten de asielzoeker papieren geven als bewijs dat hun asielaanvraag in behandeling is. In de meeste landen krijgt een asielzoeker een tijdelijke (verblijfs)vergunning van zodra de procedure voor de toekenning of afwijzing van asiel ontvankelijk verklaard is. Om bescherming van de asielzoekers tijdens de verwerking van hun aanvraag te garanderen, wordt het volgende aangeraden:

- Asielzoekers moeten tijdelijke (verblijfs)vergunningen krijgen. De vergunningen moeten geldig blijven totdat er een definitieve uitspraak over hun aanvraag is gevallen. (UNHCR Uitv.Com Besluit Nr. 93; UNHCR Uitv.Com Besluit 91)⁶

Hoewel de Opvangrichtlijn toelaat dat lidstaten geen papieren geven aan asielzoekers in hechtenis, moeten lidstaten toch worden aangemoedigd om dergelijke papieren te verschaffen aan alle asielzoekers, om bij de vrijlating van gedetineerden lastig bijkomend papierwerk en vertragingen in het verstrekken van documenten te vermijden

vi. Welke bijstand moeten staten verlenen aan vluchtelingen, asielzoekers en migranten?

Volgens artikel 11(1) van de ICESCR wordt van alle staten geëist dat zij bijstand verlenen aan personen die niet in staat zijn om voor zichzelf te zorgen. Asielzoekers hebben recht op een voldoende hoge levensstandaard gedurende de behandeling van hun aanvraag. De bijstand moet

⁵ Zie ook: Identity Documents for Refugees and Asylum Seekers: Guidance on Issuing Identity Documents to Persons of Concern (Project Profile/PGDS Working Draft 2003).

⁶ Zie: UNHCR Uitvoerend Comité Besluit Nr. 35; Verdrag van Genève, art. 27.

niet alleen basisbenodigdheden omvatten, maar eveneens alles wat nodig is om een waardig leven te garanderen. De Opvangrichtlijn eist dat de lidstaten een waardige levensstandaard garanderen aan asielaanvragers in elke lidstaat.⁷ Dit omvat een minimum aan huisvesting, voedsel, kleding en gezondheidszorg.⁸ Om te voldoen aan hun verplichtingen worden lidstaten aangespoord tot het volgende:

- Behoeftige asielzoekers moeten alle nodige hulp krijgen om in waardige omstandigheden te kunnen leven. Dat betekent dat zij voldoende voedsel moeten krijgen, evenals gepaste kledij en fatsoenlijke huisvesting, gedurende de hele procedure, totdat een definitieve beslissing is genomen. Er moet rekening gehouden worden met religieuze overtuigingen en gewoontes wanneer voedsel verschaft wordt.
- De bijstand moet ofwel in nature geleverd worden (directe provisie van voedsel, kledij, zakgeld, etc), of via toegang tot het sociaal systeem van de staat of door een combinatie van beide. Elke bezoldiging die verstrekt wordt, moet voldoende zijn om alle bijkomende uitgaven te dekken waarvoor niet voorzien is met giften in natura of via het sociale welvaartssysteem.
- In de gevallen waar verwijdering volgens de Dublin Conventie is toegestaan, moet bijstand verstrekt worden totdat de persoon is overgebracht naar een ander land.

vii. Welke standaard van woonvoorziening of accommodatie moet gegeven worden?

In de meeste gevallen kunnen asielzoekers na aankomst nergens terecht. Sommigen zijn afhankelijk van de hulp van familie of vrienden. Anderen hebben geen relaties om op terug te vallen. De situatie is nog beroerder aangezien zij in het land niet legaal mogen werken. Zelfs wanneer zij zich accommodatie kunnen veroorloven, worden zij in hun zoektocht naar een woonruimte vaak geconfronteerd met discriminatie en racisme. Sommige staten hebben opvangcentra voor asielzoekers, andere voorzien huisvesting die georganiseerd en beheerd wordt door NGO's. De Opvangrichtlijn vereist van lidstaten dat ze voor degelijke accommodatie zorgen gedurende de gehele procedure van toekenning van asiel.⁹ Daarom worden staten aangespoord tot het volgende:

- De voorwaarden in opvangcentra of andere soorten van collectieve accommodatie moeten voldoen aan de minimumnormen voor menswaardig leven, inclusief toegang tot gezondheidszorg en onderwijs. (ICESCR, art. 11; ICESR Algemene Toelichting Nr. 12 behelst in E/C 12/1999/5)
- Elke vorm van accommodatie voor asielzoekers moet zowel het recht op privacy als het recht op familieleven respecteren. Collectieve centra moeten uitgerust zijn met faciliteiten om families onder te brengen. Er moeten voorzorgen genomen worden om vrouwen en niet-begeleide minderjarigen gescheiden van mannen onder te brengen. (Opvangrichtlijn, artikels 8, 14)

---

⁷ Opvangrichtlijn, punt 7, Inleiding.

⁸ Opvangrichtlijn, artikels 2(j), 13 en 15.

⁹ Opvangrichtlijn, artikels 2(j), 14.

- Daar waar asielzoekers worden ondergebracht in inrichtingen en appartementen in een plaatselijke gemeenschap, moet de overheid inspanningen leveren om openbare informatiecampagnes op te zetten om de situatie van de vluchtelingen en de nood aan verwelcoming door de gemeenschap in de kijker te zetten.
- Elke huisvesting – hetzij in opvangcentra, hetzij in individuele woningen – moet de toegang tot onderwijs voor minderjarigen bevorderen, en de toegang tot een minimum aan sociaal leven in het algemeen. Vluchtelingen en asielzoekers zouden niet gehuisvest mogen worden in afgelegen gebieden.

viii. Welke rechten hebben vluchtelingen, asielzoekers en migranten met betrekking tot gezondheidszorg?

Asielzoekers en vluchtelingen lijden misschien aan gezondheidsproblemen, inclusief emotioneel of mentaal leed als gevolg van wat zij in hun thuisland of tijdens hun reis hebben meegemaakt. Internationale en regionale wetgeving eist dat staten gezondheidszorg verschaffen aan personen die op hun grondgebied verblijven, inclusief asielzoekers.¹⁰ Opdat staten aan hun verplichtingen zouden voldoen, worden de volgende suggesties gedaan:

- Er moet een minimum aan medische zorg – zowel fysieke als psychologische – gratis en onmiddellijk beschikbaar gesteld worden aan asielzoekers en vluchtelingen vanaf hun aankomst en gedurende de volledige procedure van beoordeling van de asielaanvraag.
- Elke medische verzorging die verschaft wordt, moet voldoen aan de voorwaarden van strikte vertrouwelijkheid. De UNHCR raadt aan dat een HIV-test enkel mag uitgevoerd worden op verzoek van de aanvrager. Er moet worden opgemerkt dat de Opvangrichtlijn geen recht geeft om een medische screening aan asielzoekers te verplichten, maar wel toelaat dat een lidstaat om reden van volksgezondheid screening eist.¹¹
- Asielzoekers met nood aan behandeling omwille van foltering of trauma, moeten bijzondere aandacht krijgen.
- Psychologische zorg en raadgeving moeten, na verwijzing door medisch personeel, gratis beschikbaar zijn.
- Zowel de autoriteiten als het medisch personeel dat asielzoekers ontvangt en behandelt, moet speciale opleidingen krijgen over hoe doeltreffend om te gaan met mensen uit andere culturen.

¹⁰ Zie: UVMR, art. 25; ICESCR, art. 12(1); CRC, art. 24(1); Opvangrichtlijn, art. 15.

¹¹ Zie: UNHCR Beleid inzake Vluchtelingen en Acquired Immune Deficiency Syndrome (AIDS). Interoffice Memorandum 78/98 and Field Office Memorandum 84/98. Genève, 1 December 1998; Refugees and HIV/AIDS, EC/51/SC/CRP.7, 15 februari 2001.

**INFOTIP – HET DOCUMENTEREN VAN BESCHULDIGINGEN VAN
FOLTERING**

“The Torture Reporting Handbook – How to document and respond to allegations of torture within the international system for the protection of human rights” van Camille Giffard, uitgebracht door het Centrum voor de Mensenrechten van de Universiteit van Essex, is een uitstekende hulpbron voor dokters, advocaten en andere professionelen die in contact komen met de overlevenden van foltering. Het geeft nuttige aanwijzingen om op een doeltreffende en gevoelige manier informatie over foltering te verzamelen en – als de persoon toestemt – deze informatie aan internationale instanties en tribunalen voor te leggen.

ix. Hebben vluchtelingen en asielzoekers recht op onderwijs of beroepsopleiding?

Het onderwijs van kinderen wordt onderbroken wanneer zij hun land verlaten. Om kinderen voldoende te verzorgen en te beschermen, is het nodig om onmiddellijk na aankomst in het land van bestemming hun scholing verder te zetten. Internationale en regionale wetgeving en normen bevestigen het recht op onderwijs.¹² De Opvangrichtlijn eist van lidstaten dat zij toegang tot onderwijs garanderen voor minderjarige asielzoekers en minderjarige kinderen van asielzoekers.¹³ Opdat zij hun verplichtingen zouden nakomen, moeten regeringen worden aangespoord het volgende te doen:

- Zowel lager als secundair onderwijs moet toegankelijk zijn voor asielzoekers. (CRC, art. 28)
- Minderjarige asielzoekers en minderjarige kinderen van asielzoekers moeten ingeschreven worden in het plaatselijke schoolsysteem en toegelaten worden om kort na hun aankomst lessen te volgen.
- Kinderen in hechtenis moeten toegang krijgen tot onderwijs. (CRC, art. 28)
- Staten moeten aan asielzoekers toegang verschaffen tot beroepsopleidingen, ongeacht het feit of ze tijdens de periode van opleiding toegang hebben tot tewerkstelling. (Opvangrichtlijn, art. 12)

---

¹² Zie: UVRM, art. 26, Art. 2 van Protocol Nr. 1 bij de EVRM; ICESCR, art. 13; CRC, art. 28; UNHCR Richtlijnen inzake de Bescherming en Verzorging van Vluchtelingenkinderen; ICESCR General Comments Nr. 11 in document E/C/1999/4, en Nr. 13 in document E/C.12/1999/10.

¹³ Opvangrichtlijn, art. 10(1).

x. *Kunnen vluchtelingen en asielzoekers toegang krijgen tot tewerkstelling?*

Werkende asielzoekers zijn minder afhankelijk van de staat. Het recht om te werken is een onderdeel van de menselijke waardigheid, vooral wanneer het, zoals in vele landen, zo lang duurt om asielaanvragen definitief te beoordelen. Eens een persoon de vluchtelingenstatus gekregen heeft, laat een staat hem of haar meestal toe om op haar grondgebied legaal te werken. Sommige EU lidstaten laten asielzoekers toe om te werken onder bepaalde voorwaarden. Artikel 11 van de Opvangrichtlijn eist dat lidstaten beslissingen nemen over de voorwaarden om toegang tot tewerkstelling te verlenen aan asielzoekers wiens aanvraag een jaar of langer in behandeling is.¹⁴ Daarom wordt aangeraden dat:

- Asielzoekers na een zekere periode toelating krijgen te werken terwijl hun aanvraag in behandeling is.

xi. *Behandeling van groepen met speciale behoeften – kinderen, vrouwen en bejaarden*

Kinderen, niet-begeleide of alleenstaande kinderen, vrouwelijke asielzoekers en bejaarde asielzoekers moeten bijzondere aandacht krijgen.

- Kinderen: Bij het ontwerp en het toepassen van opvangbeleid en -procedures, zouden staten moeten handelen vanuit het belang van het kind. Dit kan bijvoorbeeld door een voogd aan te stellen voor minderjarige asielaanvragers. De minimumnormen voor de opvang van kinderen moeten aan alle behoeften van kinderen beantwoorden, zoals vereist volgens internationale en regionale mensenrechtenwetten, procedures en richtlijnen. Deze behoeften omvatten onder andere de behoefte aan speciaal onderwijs, aan medische en psychologische zorg en aan ontspanning. (CRC, art. 3(1))
- Niet-begeleide of alleenstaande kinderen: Niet-begeleide of alleenstaande kinderen moeten zo snel mogelijk na aankomst geplaatst worden in (aan)gepaste zorggevendende voorzieningen, zoals pleegzorg of speciale opvangcentra. Er moeten zo snel mogelijk opsporingsactiviteiten ondernomen worden overeenkomstig Artikel 3(3) van de Resolutie van de Raad van de Europese Unie van 26 juni 1997. Er moeten juridische vertegenwoordigers aangesteld worden om gedurende de volledige asielprocedure de sociale en juridische rechten van niet-begeleide of alleenstaande kinderen te behartigen. (CRC, artikels 7, 22(2); Resolutie van de Raad van de Europese Unie van 26 juni 1997 over niet-begeleide minderjarigen die staatsburger zijn van een derde land, para. 3(4))

INFOTIP - KINDEREN

De UNHCR heeft informatie gepubliceerd om mensen te begeleiden die werken met

¹⁴ ECRE - The EC Directive on Reception of Asylum Seekers: Are asylum seekers in Europe receiving material support and access to employment in accordance with European legislation? (AD3/11/2005/EXT/SH).

minderjarige asielzoekers en vluchtelingen, inclusief alleenstaande kinderen.

- *UNHCR Richtlijnen inzake de Bescherming en Verzorging van Vluchtelingenkinderen (Genève 2004)*
- *UNHCR Richtlijnen inzake het beleid en de procedures voor de omgang met niet-begeleide kinderen die asiel zoeken. (Genève 1997)*

Het Separated Children in Europe Programme (Programma Alleenstaande Kinderen in Europa), opgericht in 1997, is een gezamenlijk initiatief van de UNHCR en de internationale Save the Children-alliantie en beoogt verbetering van de situatie van alleenstaande kinderen in Europa, door middel van research, beleidsanalyse en bijstand. Het Programma heeft een "Statement of Good Practice" opgesteld, dat beschikbaar is op haar website: <http://www.separated-children-europe-programme.org>. Het statement geeft nuttige informatie en advies om met alleenstaande kinderen om te gaan, en behandelt kwesties aangaande identificatie, opsporing van familie, aanstelling van voogden, registratie en documentatie, vrijheid van detentie, gezondheid, onderwijs, en andere.

- *Vrouwelijke asielzoekers: veel vrouwen zijn kwetsbaar als ze voor het eerst buiten hun thuisland verblijven. Bij het bepalen van de minimumnormen voor opvang en eerlijke asielprocedures moet aandacht voor het geslacht en de cultuur voorrang krijgen. Alleenstaande vrouwen met bijzondere nood aan veiligheid moeten aparte en veilige accommodatie krijgen. Veel vrouwelijk asielzoekers zijn het slachtoffer geweest van seksueel geweld of geslachtsgerelateerd geweld. Zij moeten in zulke gevallen bijzondere aandacht krijgen. Asielzoekers moeten bij aankomst en in opvangcentra medische bijstand krijgen, inclusief advies over gezondheidsaangelegenheden in verband met de voortplanting. Zwangere vrouwen moeten dezelfde prenatale- en geboortezorgdiensten krijgen als staatsburgers.*

INFOTIP – VROUWEN EN GESLACHTSKWESTIES

Verscheidene landen hebben richtlijnen uitgebracht om de aanvragen van vrouwelijke asielzoekers te behandelen, evenals geslachtsgerelateerde aanvragen zoals die van homoseksuelen en van overlevenden van geslachtsgerelateerd geweld. Voor meer informatie over geslachtskwesties en richtlijnen kan u terecht op de website van de volgende organisaties:

- *Center for Gender and Refugee Studies – <http://www.cgrs.uchastings.edu>. Het CGRS pleit binnen de Verenigde Staten en op internationaal niveau voor meer respect en gevoeligheid voor geslachtsgerelateerde aanvragen. De website biedt een verscheidenheid aan hulpbronnen, zoals richtlijnen uit verschillende*

landen voor geslachtsgerelateerde kwesties en rechtspraak in verband met geslachtsgerelateerde aanvragen.

- *The Refugee Womens' Law Group – <http://www.asylumaid.org.uk>. De RLWG is een project van Asylum Aid, een organisatie uit het Verenigd Koninkrijk dat pleit voor de rechten van asielzoekers. De RWLG website bevat ook een aantal rapporten en relevante informatie over aanvragen van vrouwen.*

Het UNHCR Europa Bureau heeft een onderzoek gesponsord naar de behandeling van geslachtsgerelateerd asiel in Europa. De resultaten van dat onderzoek zijn gepubliceerd in "A Comparative Analysis of Gender Related persecution in national asylum legislation and practice in Europe"(Een Vergelijkende Analyse van geslachtsgerelateerde Vervolging in de nationale asielwetgeving en -praktijk in Europa) (UNHCR 2004), die beschikbaar is op de UNHCR website <http://www.unhcr.ch>.

- Bejaarde asielzoekers: Bejaarde asielzoekers zijn vaak arm en lopen vaak het risico om achtergelaten en/of verwaarloosd te worden door familieleden die niet in staat zijn om voor hen te zorgen. Ze hebben de traditionele opvangnetwerken niet die in hun thuisland bestonden en zijn bijzonder kwetsbaar door hun leeftijd en, in sommige gevallen, door hun fysieke en mentale gezondheid. Zoals de meeste asielzoekers kennen zij hun rechten niet, noch de beschikbare diensten na aankomst in het land van bestemming. Wegens hun gevorderde leeftijd is onmiddellijke toegang tot medische en gezondheidszorg van primair belang. Er moeten vroeg inspanningen geleverd worden om bejaarde asielzoekers en hun behoeftes te identificeren en er gepast op te reageren. Bejaarde asielzoekers moeten zo snel mogelijk geïdentificeerd worden.¹⁵

---

¹⁵ Voor bijkomend advies, zie het UNHCR Beleid inzake Bejaarde Vluchtelingen, EC/50/SC/CRP.8 (7 februari 2000), zoals bevestigd op de 17de vergadering van de Permanente Commissie. Zie ook ICESCR General Comment Nr. 6 over de economische, sociale en culturele rechten van ouderen (E/1996/22).

HOOFDSTUK I

DE DETENTIE VAN VLUCHTELINGEN, ASIELZOEKERS EN MIGRANTEN

2.1 Inleiding

Hoewel de UNHCR opsluiting afraadt en de Conventie van Genève regeringen specifiek aanraadt om vluchtelingen niet te straffen voor het illegaal binnenkomen, kiezen de meeste regeringen er toch voor om elk jaar honderden à duizenden vluchtelingen en asielzoekers op te sluiten, doorgaans met het gebrek aan documentatie als excuus om hun beleid te rechtvaardigen.

WIE KAN OPGESLOTEN WORDEN

- *Vluchtelingen die nog geen officiële asielaanvraag hebben ingediend*
- *Asielzoekers in afwachting van de toekenning of afwijzing van hun aanvraag*
- *Afgewezen asielzoekers*
- *Personen met een illegale migrantenstatus*
- *Migranten in afwachting van hun uitwijzing of repatriëring*
- *Mannelijke, vrouwelijke en minderjarige vluchtelingen, asielzoekers en migranten ongeacht hun leeftijd en fysieke of mentale gezondheid of handicap.*

Het is moeilijk om de precieze getallen vast te stellen van het aantal vluchtelingen, asielzoekers en migranten dat wereldwijd in administratieve hechtenis wordt genomen. Sommige regeringen verzamelen geregeld statistieken over de aantallen en stellen die ook open voor derden. De UNHCR verzamelt en publiceert, afgaande op de verslagen van regeringen, ook statistieken over vluchtelingen en asielzoekers, maar detentie is in deze statistieken niet opgenomen.

HOEVEEL VLUCHTELINGEN, ASIELZOEKERS EN MIGRANTEN WORDEN GEDETINEERD OM MIGRATIEGERELATEERDE REDENEN?

- *De meeste regeringen bewaren noch voorzien publieke informatie over het aantal gedetineerden.*
- *Het Verenigd Koninkrijk, de VSA en Australië onderhouden wel voor het publiek toegankelijke statistieken over gedetineerde asielzoekers en migranten.¹⁶*
- *EUROSTAT, het bureau voor statistiek van de Europese Unie, publiceert statistieken en informatie over asiel (aanvragen en uitspraken) maar niet over de detentie van asielzoekers.¹⁷*
- *Het EU Centre of Information, Discussion and Exchange on the Crossing of Frontiers and Immigration (Centrum voor Informatie, Discussie en Uitwisseling over het Oversteken van Grenzen en Immigratie)(CIREFI) bestaat uit deskundigen uit de lidstaten - allen overheidsambtenaren – die maandelijks vergaderen om informatie en statistieken uit te wisselen over legale migratie, illegale migratie en andere zaken. Deze informatie blijft vertrouwelijk.*
- *Het Actieplan voor de verzameling en analyse van Gemeenschapsstatistiek op het gebied van migratie, dat in 2003 door de Europese Commissie werd voorgelegd aan de Raad van Europa en het Europese Parlement, voorziet geen bepalingen voor het verzamelen van statistieken over migratiegerelateerde statistieken.¹⁸*

Vluchtelingen, asielzoekers en migranten kunnen aangehouden worden in elke fase van hun migratie- of vluchtelingenproces: vóór een formele toelating aan de landsgrenzen, in volle zee of op luchthavens; tijdens de beoordeling van hun aanvraag tot toelating om in het land te verblijven (inclusief aanvraag voor asielstatus); en voorafgaand aan uitwijzing of repatriëring. De duur van administratieve aanhouding varieert onder de EU-lidstaten, waarvan sommige een maximum van 32 dagen opleggen (Frankrijk) en sommige geen tijdslimiet opleggen

¹⁶ Voor statistieken over detentie in het VK kan u de webpage van het Ministerie van Binnenlandse Zaken over immigratie en statistieken bezoeken op <http://www.homeoffice.gov.uk/rds/index.htm>. VSA statistieken over detentie zijn beschikbaar op de website van de US Citizenship and Immigrant Services (Amerikaans Staatsburgerschap en Immigratiediensten), zie: <http://uscis.gov> "Statistics". Australische statistieken zijn beschikbaar op de website van het Department of Immigration and Multicultural Affairs (Departement Immigratie en Multiculturele Zaken) www.immi.gov.au.

¹⁷ Bezoek de EUROSTAT website op <http://epp.eurostat.cec.eu.int>.

¹⁸ Verslag van de Commissie aan de Raad en het Europese Parlement om een Actieplan voor te stellen voor de verzameling en analyse van Gemeenschapsstatistieken op het gebied van migratie, COM (2003) 179 final, Brussels, 15/4/2003. Zie ook Eurostat Working Paper – Draft Manual on Statistics of Asylum-seekers and refugees (3/1998/E/No. 18)

(Verenigd Koninkrijk). De duur kan ook variëren naargelang de niet-rijksinwoner een migrant zonder papieren is of een asielzoeker, of naargelang de locatie van detentie en het aantal beschikbare bedden. De tabel hieronder geeft een idee van de maximum duur dat asielzoekers volgens nationale wetgeving mogen vastgehouden worden. Up-to-date informatie over de duur van aanhouding in de Europese landen kan u vinden op de webpagina over detentie van JRS Europe <http://www.detention-in-europe.org>.

**HOE LANG MOGEN VLUCHTELINGEN, ASIELZOEKERS EN MIGRANTEN IN
ADMINISTRATIEVE HECHTENIS GEHOUDEN WORDEN IN DE EU-
LIDSTATEN?**

- *Denemarken – 72 uur*
- *Finland – 4 dagen (in politiebureaus); 8 dagen (vreemdelingencentra)*
- *Zweden – 10 dagen*
- *Hongarije – 1 maand*
- *Frankrijk – 32 dagen*
- *Spanje – 40 dagen*
- *Portugal – 60 dagen*
- *Oostenrijk – 60 dagen*
- *Italië – 60 dagen*
- *Ierland – 8 weken (voor wie verwijdering te wachten staat); onbepaald (asielzoekers)*
- *Griekenland – 3 maand*
- *Luxemburg – 3 maand*
- *Slovenië – 4 maand (asielzoekers); 6 maand (migranten)*
- *België – 5 maand*
- *Litouwen – 180 dagen*
- *Slowakije – 180 dagen*
- *Tsjechië – 180 dagen*
- *Polen – 1 jaar*
- *Duitsland – 18 maand*
- *Malta – 18 maand*
- *Letland – 20 maand*
- *Verenigd Koninkrijk – onbepaald (geen maximum door de wet opgelegd)*
- *Nederland - onbepaald (geen maximum door de wet opgelegd)*

Overheden hebben wereldwijd internationale verdragen, besluiten, richtlijnen en regels aangaande de detentie van vluchtelingen, asielzoekers en migranten opgesteld en getekend. Net zoals wat de minimumnormen voor opvang betreft, bestaan er instrumenten om de mensenrechten te beschermen van vluchtelingen, asielzoekers en migranten die onderworpen kunnen worden aan detentie. Deze instrumenten behandelen procedurele garanties die gegeven moeten worden aan personen die beperkingen te wachten staan op bewegingsvrijheid en op de nodige voorwaarden waaraan centra waar niet-rijksinwoners worden vastgehouden, moeten voldoen. Dit gedeelte bevat een overzicht van de instrumenten en adviezen voor de nakoming ervan.

2.2 Adviezen aan staten ter naleving van de internationale en regionale wetten aangaande detentie van vluchtelingen, asielzoekers en migranten

Zoals hierboven beschreven, worden gedetineerden beschermd door vele bindende en niet-bindende regels, ongeacht hun migratiestatus. Alvorens de specifieke beschermingsmaatregelen voor personen in detentie aan te halen, is het belangrijk om te

benadrukken dat er argumenten kunnen en moeten aangehaald worden tegen de opsluiting van vluchtelingen en asielzoekers, zoals uitgedrukt in internationale en regionale instrumentaria.

ARGUMENTATIE TEGEN HET GEBRUIK VAN DETENTIE VOOR VLUCHTELINGEN EN ASIELZOEKERS

- *De grote meerderheid van de personen die internationale bescherming zoeken – vluchtelingen en asielzoekers – zijn geen misdadigers en mogen dus ook niet zo behandeld worden.*
- *Richtlijnen van de UNHCR raden met aandrang het gebruik van detentie af, met de volgende geringe uitzonderingen: om de identiteit te onderzoeken; om de grondslagen waarop de aanvraag is gebaseerd vast te stellen; wanneer er valse papieren zijn gebruikt met de intentie te misleiden; om staatsveiligheid en openbare orde te beschermen.*
- *Wanneer een staat detentie overweegt, moet zij eerst de alternatieven bekijken die de UHNCR voorstelt: controle; het voorzien van een borgstelling; instelling van borgsom; huisvesting in open centra.*
- *Aangezien vluchtelingen en asielzoekers wettelijk in gastlanden verblijven – in afwachting van de eindbeoordelingen van hun aanvraag – uitgaande van de veronderstelling dat zij niet illegaal zijn binnengedrongen en niet onwettelijk verblijven - mogen zij volgens de UVRM, artikel 5 niet gedetineerd worden.*
- *Studies tonen aan dat alternatieven voor opsluiting – zoals vereisten om zich aan te melden – doeltreffend zijn om te garanderen dat vluchtelingen, asielzoekers en migranten verschijnen voor overheidsinterviews en hoorzittingen.¹⁹*
- *Mensen uit de volgende categorieën mogen niet gedetineerd worden: niet-begeleide of alleenstaande kinderen; bejaarden; slachtoffers van foltering of trauma; personen met een mentale of fysieke handicap; zwangere vrouwen; vrouwen die borstvoeding geven.*

2.3 Welke rechten hebben gedetineerde vluchtelingen, asielzoekers en migranten?

Gedetineerde vluchtelingen, asielzoekers en migranten hebben de volgende rechten:

- Het recht om asiel aan te vragen
- Vrijheid van willekeurige arrestatie, detentie of verbanning
- Vrijheid van foltering, onmenselijke of vernederende behandeling
- Het recht om met menselijkheid en respect voor de inherente menselijke waardigheid behandeld te worden.

¹⁹ Zie, Sullivan, E., Mottino, F., Khashu, A., O’Neil, M., Testing Community Supervision for the INS: An Analysis of the Assistance Appearance Program (Vera Institute for Justice 2001) (91% verschijningen in het aanmeldingsprogramma)

De gedeeltes hieronder geven gedetailleerde informatie over wat staten moeten doen om te garanderen dat deze rechten nagekomen en gerespecteerd worden.

INFOTIP – NORMEN VOOR DETENTIE

Verscheidene landen hebben formele regels en/of reglementeringen opgesteld voor de detentie van vluchtelingen, asielzoekers en migranten. Ook overheidsinstanties en NGO's hebben voorstellen voor richtlijnen gepubliceerd over minimumnormen voor detentie en over mensenrechten.

- *Verenigd Koninkrijk - UK Detention Centre Rules 2001, 2001 Nr. 238, zijn beschikbaar op de website van AVID op <http://www.aviddetention.org.uk>*
- *Verenigde Staten - Detention Operations Manual, U.S. Immigration and Customs Enforcement, is beschikbaar op de ICE website op <http://www.ice.gov>*
- *Australië - Immigration Detention Standards, Australia Department of Immigration and Multicultural Affairs (1997) zijn beschikbaar op de website van het JRS Europe Detention Training Project op <http://www.accompanydetainees.org>*
- *Canada - Citizenship and Immigration Canada Enforcement Manual – Chapter 20: Detention, is beschikbaar op de CIC website op <http://www.cic.gc.ca>.*
- *Australian Human Rights and Equal Opportunity Commission (HREOC) Report – Immigration and Detention Guidelines (March 2000), beschikbaar op haar website op <http://www.hreoc.gov.au>*

i. Hoe moeten regeringen garanderen dat het recht op asiel wordt gerespecteerd in de context van detentie?

Bijna alle Europese landen hebben een nationale wetgeving die voorziet in asielbescherming. Ondanks zulke wetgeving slagen zij er vaak niet in vluchtelingen te identificeren, omdat de uitvoering van de procedures gebrekkig is. Toegang tot eerlijke en doeltreffende asielprocedures wordt nog bemoeilijkt wanneer vluchtelingen en asielzoekers in detentie zitten. Gedetineerde asielzoekers zijn volledig afhankelijk van hun advocaten en juridische vertegenwoordigers, die naar hen toe moeten komen. Asielzoekers en vluchtelingen hebben in detentie geen gemakkelijke toegang tot ondersteunende getuigen en documenten. Opdat regeringen garanderen dat een gedetineerde werkelijk zijn of haar recht op asiel kan uitoefenen, wordt het volgende aangeraden:

- **Informatie:** Kort na hun opsluiting moeten alle gedetineerde geïnformeerd worden over hun recht om asiel aan te vragen. Deze informatie moet verstrekt worden in een taal en op een manier die zij verstaan.
- **Toegang tot advies:** Regeringen moeten de toegang van advocaten en juridische vertegenwoordigers tot detentiecentra vergemakkelijken. Advocaten moeten zonodig zeven dagen per week en vierentwintig uur per dag toegang hebben tot hun cliënten. Overheden moeten voor ogen houden dat toegang verschaffen tot juridische vertegenwoordiging meer is dan een advocaat toelaten tijdens het wezenlijk interview betreffende de ontvankelijkheidsverklaring. Hij of zij moet daarentegen actief zijn vóór, tijdens en op het einde van de procedure. Dit betekent dat de advocaat tijd moet spenderen aan het interviewen van de cliënt, aan het verzamelen van informatie over het land van herkomst, het ontwikkelen van juridische argumenten en uiteindelijk het voorbereiden van de asielaanvraag voor presentatie aan de overheid. Als de advocaat niet de taal van de asielzoeker spreekt, moet hij of zij tijdens de voorbereidingen toegang hebben tot een tolk .
- **Geïndividualiseerde hoorzitting:** Overheden moeten persoonlijke hoorzittingen voorzien in een omgeving die de vertrouwelijkheid van de aanvrager respecteert evenals de ernst van de procedures. De hoorzittingen mogen niet plaatsvinden in open ruimtes in detentiecentra. Er moet voor een apart kantoor gezorgd worden in omstandigheden verenigbaar met respect voor het belang van het beslissingsproces betreffende de toekenning van de vluchtelingenstatus.
- **Toegang tot doeltreffende en professionele vertaling:** Vertalers en tolken moeten professioneel opgeleid zijn en aanvragers moeten toegang tot hen hebben gedurende de hele procedure. In gevallen met seksuele of geslachtsgerelateerde aanvragen moeten vrouwelijke vertalers en tolken voorzien worden.²⁰
- **Vertrouwelijkheid:** Overheden moeten de vertrouwelijkheid van de procedure garanderen. Dit betekent dat alle overheidsbeambten, het veiligheidspersoneel, tolken en vertalers, advocaten, NGO-personeel, maatschappelijke assistenten en medische personeelsleden die diensten verschaffen aan gedetineerde asielzoekers en vluchtelingen, verplicht zijn om alle informatie die zij van of over de aanvrager

---

²⁰ Zie Praktijk Tip – Beschouwingen bij het Gebruik van een Tolks.

krijgen vertrouwelijk te behandelen, inclusief het feit dat de aanvrager een asielaanvraag heeft ingediend. Om vertrouwelijkheid te beschermen, moeten aparte kamers ter beschikking gesteld worden voor advocaten die hun cliënt bezoeken.

- Toegang tot juridisch beroep: Overheden moeten toegang tot doeltreffende juridisch beroep verschaffen. Ze moeten waarborgen dat aanvragers wettelijk vertegenwoordigd blijven gedurende de hele herziening en dat ze worden bericht over de beroepsprocedures en de uiteindelijke beslissing.
- Procedures voor bijzondere behoeften: Overheden moeten richtlijnen opstellen en procedures voor de uitvoering ervan, voor personen met speciale behoeften. Overheden moeten bijvoorbeeld nationale richtlijnen opstellen – met de UNHCR en ander instrumentarium als leidraad – over zaken in verband met aanvragen gebaseerd op seksueel of geslachtsgelateerd geweld, over asielaanvragen ingediend door kinderen, en over procedures voor bejaarde asielzoekers. Personeel dat betrokken is bij personen met speciale behoeften – zowel overheids personeel als NGO-personeel – moet opgeleid worden om de nodige diensten op een fijngevoelige manier te kunnen aanbieden.²¹

INFOTIP – EERLIJKE EN DOELTREFFENDE ASIELPROCEDURES

De UNHCR heeft publicaties vericht in verband met de normen voor een eerlijke en doeltreffende bepaling van de vluchtelingenstatus en asielprocedure.

- ***UNHCR Handbook on Procedures and Criteria for Determining Refugee Status (Genève 1992)***
- ***Department of International Protection, Procedural Standards for Refugee Status Determination under UNHCR's Mandate (Genève 2005)***
- ***Global Consultations on International Protection – Asylum Processes (Fair and Efficient Asylum Procedures), U.N. Doc. EC/GC/01/12 (31 mei 2001).***

Bovendien verzamelt RSD Watch informatie over bepalingen van de vluchtelingenstatus door de UNHCR en pleit voor eerlijkheid en transparantie in de procedures. Meer informatie over RSD Watch is beschikbaar op de website <http://www.rsdwatch.org>.

ii. Welke procedurele waarborgen hebben vluchtelingen, asielzoekers en migranten in verband met hun detentie?

Overheden moeten aan alle personen binnen hun landsgrenzen garanderen dat zij hen niet willekeurig arresteren, opsluiten of verbannen. Internationale, regionale en nationale wetgeving bepaalt dat niemand onderworpen zal worden aan willekeurige arrestatie,

²¹ Zie Info Tip – Kinderen; Info Tip – Vrouwen en geslachtskwesties.

opsluiting of verbanning.²² Detentie kan enkel wettig/rechtmatig zijn, als er een wettelijke basis is om opsluiting te bevelen. Elk bevel moet een gewettigd doel hebben; er mogen geen andere (minder drastische) middelen voorhanden zijn om het doel dat detentie rechtvaardigt te bereiken (zoals aanwezigheid bij interviews en hoorzittingen, of inschikkelijkheid met een uitwijzingsbevel). De opsluiting moet een beperkte duur hebben en moet toegepast worden op een niet-discriminatieve manier. Opdat overheden hun wettelijke verplichtingen zouden naleven, moeten zij het volgende doen:

- Onmiddellijk informatie verschaffen aan de gedetineerde: Direct na arrestatie moeten de arresterende autoriteiten informatie verschaffen over de redenen van arrestatie en opsluiting en over de rechten van de gedetineerde. Dit moet gedaan worden in een taal en op een manier die de gedetineerde verstaat. Als de personen in groep arriveren en als ze aan de plaatselijke magistraat worden voorgesteld als groep, moet erop toegezien worden dat er tolken beschikbaar zijn in de rechtszaal of in de faciliteit waar het gebeurde plaatsvindt, om voldoende uitleg te geven over wat er gaande is. Bij aankomst zijn vluchtelingen, asielzoekers en migranten bijzonder kwetsbaar van hun reis. Daarom is het van fundamenteel belang dat zij verstaan wat er gebeurt en dat zij hun rechten kennen. Bovendien moeten advocaten aanwezig zijn om met de nieuw aangekomenen te spreken. Een gerechtelijke actie zonder garantie dat alle aangekomenen verstaan wat er gaande is, vormt een schending van het recht op informatie. (ICCPR, art. 9(2)); BPP 10, 11, 13; UNHCR Richtlijnen voor Detentie, Richtlijn 5)

PRAKTIJKTIP – KEN UW RECHTEN

Zoals eerder vermeld, zijn ‘Ken-Uw-Rechten-Presentaties’ door NGO’s een doeltreffende manier om veel van de nodige informatie te verstrekken aan alle gedetineerden. Verscheidene groepen in de Verenigde Staten hebben zulke projecten opgezet – the Florence Immigrant and Refugee Rights Project (<http://www.firrp.org>) en the Capitol Area Immigrants’ Rights Coalition (CAIR) (<http://www.caircoalition.org>) – met het akkoord van de overheid, die in sommige gevallen steun en subsidies heeft voorzien. De overheid ziet in dat hoe meer gedetineerde vluchtelingen en immigranten hun rechten kennen, hoe sneller en doeltreffender de procedures kunnen plaatsvinden om hun aanvragen te beoordelen.

- Toegang verschaffen tot doeltreffend juridisch advies: Regeringen moeten de mogelijkheid hebben om snel een juridisch raadgever te contacteren, zodat die kort na arrestatie een gedetineerde kan bijstaan en helpen zijn en haar rechten te begrijpen, en kan vaststellen of hij of zij aanspraak heeft op asiel. ICCPR, art. 14(c); BPP 17, 18; UNHCR Richtlijnen voor Detentie, Richtlijn 5.

²² UVRM, artikel 9; ICCPR, artikel 9(1); ECHR, artikel 5(1). Zie, Mensenrechtencomité, General Comment Nr. 8/1982. (ICCPR, artikel 9(1) gaat over alle vormen van beroving van vrijheid, inclusief gevallen in verband met immigratiecontrole); Mensenrechtencomité Verslag Nr. 560/1993 (is nodig in alle omstandigheden en is onderdeel van relevante evenredigheid); Mensenrechtencomité Verslag Nr. 900/1999 (het risico op onderduiking rechtvaardigt geen verlengde detentie waar andere, minder drastische middelen voorhanden zijn, zoals aanmelding, borgtocht of andere voorwaarden) *Chahal v. UK*, vonnis van 15 november 1996 (verplichte ijvernorm met betrekking tot detentie).

PRAKTIJKTIP – BETROKKENHEID VAN RECHTSSTUDENTEN IN ASIELZAKEN

In de meeste landen is er een tekort aan opgeleide en geëngageerde juridische vertegenwoordigers om informatie en juridisch advies te verschaffen aan vluchtelingen en asielzoekers in het algemeen en in het bijzonder aan gedetineerden. Een potentiële bron voor vertegenwoordiging of raadgeving zijn juridische colloquia op de rechtsfaculteit, waar professoren en advocaten les geven over vluchtelingen- en migratiewetgeving, en toezien op rechtsstudenten die aan cliënten juridische informatie verschaffen en – daar waar de plaatselijke wetgeving het toelaat – onder toezicht van een gelicentieerde advocaat de juridische vertegenwoordiging verzorgen om cliënten te helpen met de voorbereiding van hun zaak. De Rechtsfaculteit van de universiteit van Malta is bezig met de ontwikkeling van dergelijke juridische colloquia. Meer informatie over juridische colloquia in de Verenigde Staten, vindt u op de website van de American Association of Law Schools, stuk over Clinical Legal Education op <http://www.aals.org> of op <http://cgi2.www.law.umich.edu/GCLE/Index.asp>. Een specifiek juridisch colloquium waar rechtsstudenten leren om vluchtelingen te vertegenwoordigen, is het Center for Applied Legal Studies (CALs) of Georgetown University Law Center. Voor meer informatie over dit colloquium kan u terecht op <http://www.law.georgetown.edu/clinics/cals/>.

- Identificatie van overlevenden van foltering of personen met speciale behoeften: Overheden moeten een screeningprocedure ontwikkelen om snel slachtoffers van foltering te identificeren, evenals niet-begeleide of alleenstaande kinderen en andere kwetsbare personen zoals zwangere vrouwen, personen met medische behoeften en bejaarden. Ze moeten aan hen ook alternatieve open accommodatie beschikbaar stellen die aan hun behoeften voldoet.
- Initiële en periodieke herziening: Overheden moeten aan gedetineerden informatie verschaffen over hun recht op beroep, en moeten een procedure instellen voor periodieke herziening van detentiegevallen zonder vertraging, voor een juridische of administratieve instantie die onafhankelijk opereert van de autoriteiten die de oorspronkelijke hechtenis hebben bevolen. (ICCPR, art. 9(4); EVRM, art. 5(4); BPP 4, 11, 32; UNHCR Richtlijnen voor Detentie, Richtlijn 5; Mensenrechtencomité Verslag Nr. 560/1993; Mensenrechtencomité General Comment Nr. 8, Artikel 9 (Zestiende Sessie 1982)).
- Contact met het plaatselijke UNHCR kantoor, met nationale vluchtelingeninstanties of andere instellingen of verdedigers: Om werkelijk contact met en toegang tot de UNHCR en andere instellingen of verdedigers te verschaffen, moeten overheden meer doen dan enkel een lijst met contactinformatie in detentiecentra uithangen. Overheden moeten de UNHCR en NGO's regelmatig toelaten tot detentiecentra zodat zij aan de bewoners op regelmatige basis informatie over hun rechten kunnen verschaffen. (UNHCR Richtlijnen voor Detentie, Richtlijn 5)

INFOTIP

De Europese Raad voor Vluchtelingen en Bannelingen (ECRE), een koepelorganisatie van 76 instellingen ten behoeve van vluchtelingen in 30 landen, werkt aan de promotie van een eerlijk en menselijk beleid voor de behandeling van vluchtelingen en asielzoekers. Een deel van het werk bestaat uit onderzoek en het uitbrengen van verhandelingen. Het heeft onder andere het “1996 ECRE Position Paper on Detention” uitgebracht, een nuttig document met adviezen over procedurele waarborgen voor gedetineerden en de voorwaarden van detentie. Dit document is beschikbaar op de ECRE website <http://www.ecre.org>.

iii. Voorwaarden voor detentie – verbod op foltering, onmenselijke of vernederende behandeling

Het verbod op foltering, onmenselijke of vernederende behandeling is overtuigend vastgelegd in het internationale recht.²³ De omstandigheden van opsluiting kunnen in sommige gevallen leiden tot foltering, onmenselijke of vernederende behandeling. Foltering kan zowel mentaal als fysiek zijn, en kan veel verschillende vormen aannemen, waaronder de volgende: elektrische schokken, slagen, opgehangen worden in pijnlijke posities, verkrachting, verbrand worden met sigaretten, onthouding van voedsel, slaap of communicatie, lawaai en intimidatie. Deze individuele handelingen vormen niet noodzakelijk foltering, maar als geheel genomen kunnen ze in werkelijkheid wel foltering zijn. Het volgende kan in detentie bijvoorbeeld onmenselijke of vernederende behandeling vormen: systematisch de vraag van een gedetineerde negeren totdat ze heel vaak gesteld is; detentiereglementeringen op een willekeurige en ongelijke wijze toepassen; een sfeer van achterdocht en wantrouwen creëren onder de gedetineerden; gedetineerden toespreken alsof ze kinderen zijn; de cel van een gedetineerde onverwachts en zonder reden binnenkomen. Opdat staten aan hun verplichtingen zouden voldoen om foltering en onmenselijke of vernederende behandeling te voorkomen, moeten zij het volgende doen:

- **Informatie:** Alle gedetineerden moeten informatie krijgen over de reglementering van het detentiecentrum, in een taal en op een manier die zij verstaan. Zij moeten deze informatie krijgen bij aankomst en zij moeten de gelegenheid krijgen om alle mogelijke vragen te stellen in verband met de procedures, gedurende de hele periode dat ze vastgehouden worden.
- **Klachtenprocedure:** Overheden moeten klachtenprocedures instellen die gedetineerden kunnen gebruiken om een klacht in te dienen over vermeende schendingen. Alle personeelsleden in detentiecentra moeten badges dragen met hun naam en functie op. De klachtenprocedure moet onafhankelijk zijn en toegankelijk voor gedetineerden. Gedetineerden moeten de mogelijkheid hebben om klachten zowel mondeling als schriftelijk in te dienen (BPP, Grondbeginsel 33; UNHCR Richtlijnen voor Detentie, Richtlijn 10).
- **Capaciteit:** Gedetineerden mogen niet gehuisvest worden in omstandigheden van overbevolking. Centra mogen hun aangewezen capaciteit niet overschrijden.

²³ Pakket van Grondbeginselen voor de Bescherming van Alle Personen onder Enige Vorm van Detentie of Gevangenschap, Grondbeginsel 6; ICCPR, art. 7; ECHR, art. 3; VN-Verdrag Tegen foltering en Andere Wrede, Onmenselijke of Onterende Behandeling of Bestrafing, artikels 1,16; CRC, art. 37.

INFOTIP – CONTROLE OP PLAATSEN VAN DETENTIE

De Associatie ter Voorkoming van Foltering (APT), een NGO uit Genève, werkt ter voorkoming van foltering en andere vormen van mishandeling over de hele wereld. Om haar doelstellingen te bereiken, bevordert ze de controle van plaatsen van detentie, moedigt ze het aannemen en respecteren van de wettelijke normen en maatstaven aan die foltering en straffeloosheid verbieden, en versterkt ze de bekwaamheid van individuen en groepen om foltering te voorkomen. Als deel van haar werk heeft de associatie “Monitoring Places of Detention – A Practical Guide” (Het controleren van Plaatsen van Detentie – een Praktische Gids) gepubliceerd, een uitstekende bron voor iedereen die met gedetineerden werkt. Meer informatie over de APT en haar publicaties is beschikbaar op de website <http://www.apr.ch>.

iv. Voorwaarden van detentie – het recht om met menselijkheid en met respect voor de menselijke waardigheid te worden behandeld

Internationaal recht vereist dat gedetineerden met waardigheid en respect behandeld worden.²⁴ De omstandigheden van opsluiting moeten de mensenrechten van de gedetineerden respecteren, onder andere de volgende: het recht op familieleven en privacy; het recht op medische zorg, gepaste accommodatie en voedsel; het recht op een cultureel leven; het recht op recreatie; het recht op religie; het recht op onderwijs. Om de mensenrechten van gedetineerden te respecteren, moeten overheden het volgende garanderen:

- Accommodatie: de accommodatie moet voldoen aan alle vereisten van de lokale en nationale gezondheidsvoorschriften. Tijdens de koude maanden moet er voor verwarming gezorgd worden en in het warmere seizoen voor ventilatoren en verluchting. De sanitaire voorzieningen moeten toelaten dat elke gedetineerde aan zijn of haar behoeften kan voldoen in een schone en fatsoenlijke omgeving. Er moet gezorgd worden voor geschikte was- en douchefaciliteiten zodat elke gedetineerde zich kan wassen of douchen wanneer hij of zij daar voor algemene hygiëne behoefte aan heeft, op een temperatuur die past bij het seizoen. Elk deel van het centrum moet goed onderhouden en gekuist worden. Alle gedetineerden moeten aparte bedden krijgen, met schoon en warm beddengoed. Mannen en vrouwen moeten gescheiden worden en voor families moeten er faciliteiten voorzien worden. Mensen in administratieve hechtenis mogen niet vastgehouden worden samen met personen die hun proces afwachten of die strafrechtelijk veroordeeld zijn. (Regels voor de Minimumnormen voor de Behandeling van Gevangenen, Regels 9 – 14, 19, 86; UNHCR Richtlijnen voor Opvang, Richtlijn 10(ii), (ix))
- Voeding: Elke gedetineerde moet voorzien worden van voedsel met voldoende voedingswaarde voor zijn of haar gezondheid en gestel. De faciliteiten waarin het voedsel bereid wordt moeten schoon zijn en het voedsel moet op hygiënische manier

²⁴ UNHCR Richtlijnen voor Toepasbare Criteria en Normen inzake de Detentie van Asielzoekers, Richtlijn 10; Pakket van Grondbeginselen voor de Bescherming van Alle Personen onder Enige Vorm van Detentie of Gevangenschap, Grondbeginselen 1, 6; Regels voor de Minimumnormen voor de Behandeling van Gevangenen, Regel 27

onder de gedetineerden verdeeld worden. Gedetineerden die erom vragen moeten een redelijke en billijke kans krijgen om zich aan hun religieuze voedselvoorschriften te houden. (Regels voor de Minimumnormen voor de Behandeling van Gevangenen, Regel 20(1); ICESCR, art. 11; UN Regels ter Bescherming van Jongeren Beroofd van hun Vrijheid, regel 37)

- Medische en gezondheidszorg: Gedetineerden moeten voldoende medische verzorging krijgen en indien nodig psychologische bijstand. Zieke gedetineerden met nood aan gespecialiseerde aandacht moeten overgeplaatst worden naar gepaste medische faciliteiten. Er moet aan de gedetineerde zo snel mogelijk een degelijk medisch onderzoek worden aangeboden. Om mogelijke overlevenden van foltering en mensen met andere bijzondere behoeften te identificeren en de nodige zorg te verschaffen, moet er zo snel mogelijk een screening uitgevoerd worden. Gedetineerden moeten kunnen kiezen tussen een mannelijke of vrouwelijke arts. Alle gezondheidszorg moet ook zorg omvatten in verband met de voortplanting en geslachtsgerelateerde noden. Er moet worden opgemerkt dat vele gedetineerden psychologische en fysieke gevolgen ondervinden als gevolg van hun opsluiting. Men moet ervoor zorgen dat de eerste symptomen van depressie of andere aandoeningen tengevolge van opsluiting geïdentificeerd worden, en dat de nodige zorg voorzien wordt, inclusief het ijveren voor de vrijlating van de persoon. (ICESCR, art. 12; BPP, Grondbeginsel 24; Regels voor de Minimumnormen voor de Behandeling van Gevangenen, Regels 22, 25; Gedragscode voor Wetsdienaars, art. 6; Grondbeginselen van de Medische Ethiek inzake de Rol van Medisch Personeel, in het bijzonder artsen, in de Bescherming van Gevangenen en Gedetineerden Tegen foltering en Andere Wrede, Onmenselijke of Onterende Behandeling of Bestrafing, Grondbeginsel 1)
- Onderwijs: Alle kinderen hebben, ongeacht hun rechtspositie, recht op toegang tot onderwijs. Ook gedetineerde kinderen moeten dezelfde scholing krijgen als staatsburgers. Gekwalificeerde leerkrachten moeten ter plaatse lessen voorzien, of de kinderen moeten voor lessen naar de plaatselijke school worden overgebracht. (CRC, art. 28; UNHCR Richtlijnen, Beleid en Procedures voor omgang met Niet-begeleide Kinderen die Asiel Zoeken, Richtlijnen 7.12, 7.13, 7.14)
- Volwassenenonderwijs en andere programma's: Volwassen gedetineerden moeten de gelegenheid krijgen om hun scholing verder te zetten of moeten toegang krijgen tot beroepsopleidingen. Er moeten culturele en scholingsprogramma's worden opgezet in detentiecentra. (BPP, Grondbeginselen 15, 18(1), 19; Minimumnormen voor de Behandeling van Gevangenen, regel 37; UNHCR Richtlijnen voor Detentie, Richtlijn 10)
- Recreatie: Gedetineerden moeten tijdens hun opsluiting toegang hebben tot ontspannende activiteiten. Er moeten door de autoriteiten openluchtruimtes voor sport voorzien worden en materiaal voor sportbeoefening beschikbaar gesteld worden. (CRC, art. 31; Minimumnormen voor de Behandeling van Gevangenen, regel 21; UNHCR Richtlijnen voor Detentie, Richtlijn 10(vi)).
- Religieuze diensten: Gedetineerden moeten de mogelijkheid krijgen om hun godsdienst te beoefenen. Er moeten in detentiecentra aparte faciliteiten ter beschikking gesteld worden voor religieuze erediensten. Predikanten, priesters, imams en ander religieus personeel moet geregeld toegang tot detentiecentra krijgen om aan de

religieuze behoeftes van de gedetineerde tegemoet te komen.(ICCPR, art. 18; Minimumnormen voor de Behandeling van Gevangenen, regels 41, 42; UNHCR Richtlijnen voor Detentie, Richtlijn 10)

- Contact met de buitenwereld: Contact met familie, vrienden en raadgevers moet aan gedetineerden toegelaten worden. Bovendien moeten zij toegelaten worden bezoek te krijgen. Om het contact te vergemakkelijken, moeten gedetineerden telefoonkaarten krijgen. In elk centrum moeten er faciliteiten voorzien zijn om de bezoeken in waardige omstandigheden te laten verlopen. (BPP, Grondbeginselen 15, 18(1), 19; Minimumnormen voor de Behandeling van Gevangenen, regel 37; UNHCR Richtlijnen voor Detentie, Richtlijn 10)
- Kwetsbare groepen: Gezien het negatieve effect van detentie op het psychologische welzijn van bepaalde gedetineerden, moet er moeite gedaan worden om alternatieven voor opsluiting te zoeken voor de volgende groepen: niet-begeleide bejaarden; slachtoffers van foltering of trauma; personen met een mentale of fysieke handicap; zwangere vrouwen en moeders met baby's en kleine kinderen; niet-begeleide of alleenstaande kinderen. Als deze personen toch worden gedetineerd, moet een arts verklaren dat opsluiting niet schadelijk voor hen is en moet bekwaam personeel regelmatige opvolgingszorg en diensten verschaffen. (Minimumnormen voor de Behandeling van Gevangenen, regels 23(1), 53(1); UNHCR Richtlijnen voor Detentie, Richtlijn 7)

INFOTIP – OPSLUITING VAN VROUWEN EN KINDEREN

Verscheidene groeperingen hebben verslag uitgebracht over de specifieke situatie van vrouwen en kinderen in detentie.

- ***Vrouwen in Immigratiedetentie – Meer vragen dan antwoorden (Universiteit voor Technologie, Sydney 2005) (Sydney 2005) (VK)***
- ***'They took me away' (Ze namen me mee) De ervaringen van vrouwen in immigratiedetentie in het Verenigd Koninkrijk (Asylum Aid 2004) (UK)***
- ***Achter Gesloten Deuren: Mishandeling van Vrouwelijke Vluchtelingen in het Krome Detentiecentrum (Vrouwencommissie voor Vrouwelijke Vluchtelingen en Kinderen 2000) (VSA)***
- ***Vrijheid ontzegd: Vrouwelijke Asielzoekers In Gevangenschap in de Verenigde Staten (Vrouwencommissie voor Vrouwelijke Vluchtelingen en Kinderen 1997) (VSA)***
- ***Niet-begeleide Kinderen in Immigratiedetentie (Amnesty International 2003) (VSA)***
- ***Rapport van het Nationaal Onderzoek naar Kinderen in immigratiedetentie (HREOC 2004) (Australië)***

- Opleiding: Al het personeel dat met gedetineerden werkt moet gepaste opleidingen krijgen over asiel, de oorzaken van vluchtelingenstromen en de situatie in de landen van herkomst van de gedetineerden. Bovendien moet het opgeleid worden in methodes om symptomen van stress te herkennen die gedetineerde asielzoekers en vluchtelingen

misschien vertonen, en erop te reageren. Het personeel moet opgeleid worden over de minimumnormen van mensenrechten die van toepassing zijn op detentie. Detentiecentra moeten samenwerken met NGO's om opleidingsprogramma's te ontwikkelen en ten uitvoer te brengen, met de mogelijkheid van beide om aan bepaalde opleidingen deel te nemen. (Minimumnormen voor de Behandeling van Gevangenen, regels 36, 27; Regels ter Bescherming van Jongeren Beroofd van hun Vrijheid, par. 88, 81)

v. Zijn er instanties of instellingen die toezicht houden op detentiekwesties?

Naast de betwisting van detentie door middel van nationale verdedigingscampagnes of door procesvoering in de rechtszaal, kunnen advocaten ook overwegen om klacht in te dienen bij internationale of regionale controleorganen. De UN Werkgroep over Willekeurige Detentie (WGAD) gevestigd in Genève, Zwitserland, en het Europese Comité ter Voorkoming van Foltering en Onmenselijke of Vernederende Behandeling of Bestrafing (CPT), gevestigd in Straatsburg, Frankrijk, zijn twee instanties die toezicht houden op kwesties over procedurele waarborgen en de omstandigheden van detentie.

a. De werkgroep van de VN inzake willekeurige detentie

De UN Werkgroep inzake Willekeurige Detentie (WGAD) werd in 1991 opgericht door de Mensenrechtencommissie met het volgende mandaat:

- Onderzoek naar gevallen van willekeurige detentie
- Het verzamelen van informatie van overheden, intergouvernementele organisaties en niet-gouvernementele organisaties, en van de betrokken personen, van hun familie en hun vertegenwoordigers;
- Het voorstellen van een rapport op de jaarlijkse vergadering van de Mensenrechtencommissie.

De WGAD is het enige orgaan dat niet gebaseerd is op een verdrag, waarvan het mandaat ruimte laat voor individuele klachten. Ze is geautoriseerd om zaken te onderzoeken en informatie te verkrijgen over schendingen van de mensenrechten, in het bijzonder gerelateerd aan beroving van de vrijheid. De WGAD bestaat uit vijf onafhankelijke deskundigen die aangesteld zijn door de Voorzitter van de Mensenrechtencommissie. De Werkgroep wordt bijgestaan door het Secretariaat van de Hoge Commissariaat voor de Mensenrechten en houdt drie vergaderingen per jaar, die elk vijf tot acht dagen duren.²⁵

De WGAD is geautoriseerd om individuele zaken te onderzoeken die schendingen van de mensenrechtennormen over de beroving van vrijheid aanvoeren. In zaken met een of meerdere betrokken individu's moet een verslag gestuurd worden naar onderstaand adres, indien mogelijk met de modelvragenlijst erbij.²⁶

Working Group on Arbitrary Detention
c/o Office of the UN High Commissioner for Human Rights
United Nations Office at Geneva

²⁵ Voor meer info over de WGAD, zie Fact Sheet No. 26 – The Working Group on Arbitrary Detention, beschikbaar op de website van het Hoge Commissariaat voor de Mensenrechten <http://www.unhchr.ch>

²⁶ Een kopie van de modelvragenlijst vindt u in Appendix D. Bovendien zijn er kopieën beschikbaar op de UNHCR website op <http://www.unhchr.ch>

Zodra de WGAD het bericht ontvangen heeft, stuurt ze het door naar de betrokken overheid, die 90 dagen krijgt om erop te reageren en er gehoor aan te geven. Indien de overheid extra tijd wenst, moet ze specifiek om een verlenging vragen. Er kunnen verlengingen van twee maanden gegeven worden. De WGAD onthult de identiteit niet van de persoon die de klacht tegen de overheid heeft ingediend. Het antwoord van de overheid wordt meegedeeld aan het individu dat de klacht heeft ingediend voor bijkomende opmerkingen. In het licht van de verzamelde informatie zal de WGAD een advies geven om te beslissen of er al dan niet een willekeurige beroving van vrijheid heeft plaatsgevonden. Als de WGAD een beroving vaststelt, zal ze aan de overheid aanbevelingen verstrekken. Als een persoon wordt vrijgelaten, kan de WGAD het dossier klasseren of alsnog advies verstrekken. De WGAD publiceert haar adviezen in een jaarlijks rapport.

DE WGAD heeft ook een “dringende klacht”-procedure voor gevallen met geloofwaardige beschuldigingen dat een persoon willekeurig wordt vastgehouden en dat een aanhoudende opsluiting een ernstig gevaar inhoudt voor de gezondheid of het leven van die persoon. In zulke gevallen wordt de dringende klacht naar de Minister van buitenlandse Zaken van de betrokken regering gestuurd, met het verzoek aan de regering om de nodige maatregelen te nemen om te verzekeren dat het recht op leven en fysieke en mentale gezondheid van de persoon gerespecteerd wordt. Berichten aan de WGAD om een dringend beroep aan te tekenen om humanitaire redenen, moeten naar bovenstaand adres gestuurd worden, of, liever nog, gefaxt worden naar het nummer 41 22 917 90 06.

De WGAD kan ook landen bezoeken om de omstandigheden van detentie te onderzoeken. Zulke bezoeken mogen echter enkel afgelegd worden op uitnodiging van de betrokken regering. Naast het veldwerk bereidt de WGAD ook een rapport voor, bestemd voor het Hoge Commissariaat van de Mensenrechten, waarin de activiteiten van de Werkgroep beschreven staan en dat informatie over de ingediende klachten en de gegeven adviezen bevat.

b. Het Europees Comité ter voorkoming van foltering en onmenselijke of vernederende behandeling of bestraffing (CPT)

Het CPT is een niet-rechterlijk mechanisme ter bescherming van gedetineerden, gemachtigd door de Europese Conventie ter Voorkoming van Foltering en Onmenselijke of Vernederende Behandeling of Bestraffing. Het CPT is geautoriseerd om door middel van bezoeken de behandeling te onderzoeken van personen die beroofd zijn van hun vrijheid, met als doel de bescherming van zulke personen tegen foltering te versterken. Het Secretariaat van het CPT is een deel van het Directoraat-Generaal voor de Mensenrechten van de Raad van Europa.²⁷ Het CPT bestaat uit onafhankelijke deskundigen met verschillende achtergronden, onder andere medische deskundigen, advocaten en specialisten in strafzaken. Er is een lid voor elke Gebonden Staat.

CPT leden zijn gemachtigd om elke plaats van opsluiting te bezoeken, inclusief detentiecentra voor vreemdelingen. Ze hebben onbeperkte toegang en kunnen naar noodzaak “ad hoc” bezoeken verrichten, in tegenstelling tot de werkgroep inzake willekeurige detentie, die voor bezoeken toelating moet vragen aan de overheid. Staten kunnen geen bezwaar maken tegen

---

²⁷ Bezoek de CPT webpage voor meer informatie: <http://www.cpt.coe.int>

het tijdstip of de plaats van een bezoek, behalve om redenen van staatsveiligheid, openbare veiligheid, ernstige ordeverstoring, de medische toestand van een persoon of tijdens een lopend onderzoek naar een misdrijf. Sinds december 2005 heeft het CPT 206 bezoeken gebracht aan verschillende faciliteiten in heel Europa. 128 van deze bezoeken waren periodiek, 78 bezoeken waren ad hoc.

Na een bezoek bezorgt het CPT informatie over haar bevindingen aan de overheid om een dialoog op te starten, met als ultieme doel een verbetering van de situatie. Als een overheid akkoord gaat om verbetering te brengen en inderdaad meewerkt, blijft de informatie vertrouwelijk. In het andere geval mag het CPT het rapport publiceren. De overheid kan ook zelf vragen om het rapport te publiceren. Het CPT publiceert een jaarlijks rapport met een beschrijving van zijn activiteiten.

HOOFDSTUK III

PSYCHOSOCIALE GEVOLGEN BIJ GEDETINEERDE VLUCHTELINGEN, ASIELZOEKERS EN MIGRANTEN

3.1 Inleiding

Dit deel richt zich vooral tot mensen die gedetineerden bezoeken en hen sociale diensten verlenen. Het is bedoeld als gids voor personen die rechtstreeks met gedetineerden werken en vrijwilligers die in hun bezoeken de psychosociale noden van de gedetineerden herkennen en meedenken over hoe aan deze noden tegemoet kan worden gekomen.

Wanneer we praten over psychosociaal welzijn en gezondheid, betreft dat zowel het psychologische als het sociale aspect van iemands leven. Psychosociale tussenkomst heeft te maken met het oplossen van emotionele, mentale en gedragsmatige spanningen die voortkomen uit een traumatische gebeurtenis. Psychosociale tussenkomst helpt betrokkenen, in- en uitwendige instrumenten en bronnen te gebruiken om bepaalde situaties aan te kunnen. Vele vluchtelingen en asielzoekers hebben een trauma geleden in hun thuisland en tijdens hun vlucht. Dikwijls wakkert detentie of hechtenis dit trauma aan. Daarom is het onmisbaar voor mensen die werken voor of met gedetineerden, asielzoekers en andere gedwongen migranten om tegemoet te komen aan deze erg belangrijke noden.

ONDERZOEKSTIP – PSYCHIATRISCHE SCHADE EN LANGDURIGE DETENTIE

Er zijn verschillende onderzoeken gevoerd naar het schadelijke effect dat langdurige detentie heeft op gedetineerde vluchtelingen, asielzoekers en migranten. Een greep hieruit:

- *"Psychiatric Assessment of Children and Families in Immigration Detention – Clinical, Ethical and Administrative Issues." Dit werk werd gepresenteerd op het 'Forgotten Rights Symposium' door de 'Professional Alliance for the Health of Asylum Seekers' op 12 November 2003 in Sydney, Australië. Kinderen in detentie presteerden beneden het verwachte cognitieve potentieel en vertoonden symptomen van PTSS, zware depressie en zelfmoordgedachten.*
- *"From Persecution to Prison: The Health Consequences of Detention for Asylum Seekers" (door de 'Physicians for Human Rights' en het 'Bellevue & NYU Program for Survivors of Torture 2003'). Het handelt over significante symptomen van depressie, angstigheid en posttraumatische stress-stoornis bij gedetineerde asielzoekers. Hun situatie verbeterde wanneer ze in vrijheid werden gesteld, maar de effecten van hun detentie sleepten aan.*
- *"Psychological disturbances in asylum seekers held in long term detention: a participant observer account" verschenen in '175 Medical Journal of Australia 2001, p. 593-596' betreft symptomen van zware depressie, wanhoop, hopeloosheid, paranoia, chronische woede, achtervolgingswaan, psychose en dwangmatig zelfverminkend gedrag bij mensen in detentie.*
- *"A Second Exile: the Mental Health Implications of Detention of Asylum Seekers in the United Kingdom" door de 'Birmingham Mental Health NHS Trust 1995' handelt over depressie, posttraumatische stress-stoornis, diepe wanhoop, zelfmoordgedachten en*

3.2 Het eerste bezoek

Om de noden van gedetineerden in te kunnen lossen, is het belangrijk een comfortabele relatie met kalmte en vertrouwen aan te gaan. Stel jezelf voor en geef de grenzen aan van wat je kan bieden en van de hulp die je kan verstrekken. De persoonlijke kant van de relatie is het belangrijkste; de praktische kant volgt. Denk aan een aantal onderwerpen waarmee je in de conversatie het ijs kan breken, zoals bijvoorbeeld: voetbal, de keuken, het thuisland, hoe zij met detentie omgaan... Wees voorzichtig met vragen over familie tot je meer weet over de persoon die je bezoekt.

Iemand die met gedetineerden werkt of hen bezoekt, moet over vaardigheden beschikken die gebaseerd zijn op kennis en begrip. De nodige kennis houdt bijvoorbeeld in hoe het detentiecentrum werkt, waaruit de opnameprocedure bestaat, hoe de gedetineerde hulp te verschaffen in verschillende situaties, enz. Daarbij is het nuttig je te informeren over het land van herkomst alvorens de gedetineerde voor de eerste keer te bezoeken. Het is ontzettend belangrijk om vertrouwd te zijn met de regels en de voorschriften van het centrum. Neem deze af en toe door om jezelf eraan te herinneren hoe je de informatie kan vinden die je zoekt. Andere nodige kennis komt vanzelf met de ervaring.

Een verstandhouding komt voort uit inzicht, begrip en waarneming. Problemen die ons kunnen hinderen, zijn onder andere: verkeerd begrepen redenen, verwachtingen, taalbarrières, wettelijke procedures, veronderstellingen, enz. Onwetendheid, geheimen, halve waarheden, leugens, dubbelzinnigheid, twijfels, onzekerheden en gebrek aan vertrouwen staan onze relatie met zowel de gedetineerden als de professionele hulpverleners in de weg.

3.3 Luistervaardigheid

Het klinkt elementair, maar het belang van een luisterend oor kan niet genoeg beklemtoond worden.

Succesvol en efficiënt luisteren is een vaardigheid die het volgende vraagt:

- Oprechte bezorgdheid en een verlangen om te helpen
- Aandacht voor signalen van iemands emotionele toestand
- Het tijdelijk opzij zetten van een eigen mening, oordeel en gevoel

Hinderpalen ontstaan wanneer je bijvoorbeeld de persoon wil:

- Raad geven
- Geruststellen en bevestigen
- Vertellen wat te doen en zo zijn of haar initiatief en verantwoordelijkheid ontkrachten

Handige tips om efficiënt te leren luisteren:

- Luister met onverdeelde aandacht en zonder te onderbreken
- Onthoud wat gezegd wordt zo gedetailleerd mogelijk

- Luister niet alleen naar wat gezegd wordt maar ook naar wat mogelijk gevoeld wordt
- Let op non-verbale tekens die je helpen begrijpen
- Tolereer pauzes en stiltes die iets langer duren dan normaal
- Help jezelf en de andere persoon zich allebei ontspannen en comfortabel voelen
- Probeer kalm te blijven, zelfs wanneer je je niet zo voelt

Let erop dat je zo nauwkeurig mogelijk bent in je reacties en verhelder al wat zij hebben gezegd dat jij niet hebt begrepen. Beperk vragen tot een minimum tenzij je precieze informatie nodig hebt en stel dan een precieze vraag. Als je hen wil aanmoedigen om te praten, stel open vragen die beginnen met "wat" of "hoe". Vermijd geladen opmerkingen of oordelen. Vermijd ook te vroeg, te dikwijls en te lang te praten.

Mensen willen misschien niet praten nadat ze slecht nieuws hebben ontvangen of omdat ze depressief of vertwijfeld zijn. Wanneer ze jou echter opzoeken, zeggen ze je dat ze willen dat je er voor hen bent en dat ze je nodig hebben. Probeer zo geruststellend mogelijk te zijn. Laat pauzes en stiltes zodat er een kans is voor hen om iets te zeggen.

i. Sympathie, identificatie en empathie

Sympathie is geworteld in onze eigen gedachten en gevoelens bij een situatie. Onze reactie zal gebaseerd zijn op hoe we de situatie beoordelen. We zijn geneigd sympathie te voelen voor mensen die een slachtoffer zijn. We vinden het erg dat ze zo lijden en we zijn geneigd onze sympathie te matigen als we voelen dat ze in zekere zin deze problemen zelf gezocht hebben.

Identificatie is gebaseerd op onze persoonlijke ervaring. We hebben gelijkaardige gevoelens gehad of hebben in een gelijkaardige situatie verkeerd; we delen dezelfde religie, leeftijd, enz. Je onmiddellijke reactie kan zijn "dat is mij ook overkomen, dus ik weet hoe dit voelt". Dat klopt echter niet. Je kan wel weten hoe het voelt voor jezelf maar niet voor hen. Je gevoelens zullen je reactie bepalen.

Empathie is de uiting van onze moeite om een situatie te begrijpen. Het ontstaat wanneer we luisteren en respecteren dat een persoon anders is dan wijzelf. Empathische uitingen gaan over 'jou' en niet over 'mij'.

Gevoelens kunnen worden overgedragen: positieve gevoelens van vriendschap en negatieve gevoelens van wanhoop. Gevoelens worden opgeslagen en we moeten er ons van bewust zijn dat dit zowel bij ons als bij de gedetineerden kan gebeuren. Het is nodig grenzen afgebakend te hebben in het begin zodat er een duidelijk idee bestaat van wat je hen kan bieden.

ii. Steun voor de bezoeker

De bezoeken brengen stress met zich mee en de bezoekers moeten zelf hun nood aan steun inschatten. Dat kan op individuele basis gebeuren, bijgestaan door een opzichter of een therapeut, of als lid van een groep waarin er wederzijdse steun wordt geboden. Gevoelens en emoties kunnen worden overgedragen van en naar de bezochte persoon: positieve gevoelens van vriendschap en negatieve gevoelens van wanhoop. Emoties worden gedownload. We moeten ons hiervan bewust zijn en manieren bedenken over hoe we daarmee kunnen omgaan. Het is bezoekers aangewezen een strategie bij de hand te hebben, zoals bijvoorbeeld ontspannende muziek om in de auto onderweg naar huis van een bezoek naar te luisteren.

iii. Grenzen

Grenzen zijn erg belangrijk. Ze verschillen misschien van de grenzen van een ander bezoeker, maar ze moeten worden getrokken in het begin zodat er een duidelijke overeenkomst ontstaat van wat geboden kan worden. Grenzen kunnen altijd verlegd worden wanneer de bezoeker ten volle begrijpt hoe alles in zijn werk gaat.

iv. Vertrouwen

Het is belangrijk om de vertrouwensregels van eender welke organisatie die bezoeken organiseert, volledig te begrijpen. De gedetineerden moeten er zeker van kunnen zijn dat jij respecteert wat zij je zeggen en dat niks daarvan zonder hun toestemming onthuld mag worden.

3.4 Psychologische factoren van detentie en depressie

Gedetineerden in verschillende detentiecentra krijgen gewoonlijk met veel negatieve gevoelens te kampen. Ze komen plots in een onvertrouwde omgeving terecht waar nieuwe relaties moeten ontwikkeld worden met het personeel, andere gedetineerden, bezoekers, advocaten en maatschappelijke assistenten en medisch personeel. Gedetineerden staan bovendien behalve voor hun eigen problemen ook nog voor andere uitdagingen in verband met de taal en de cultuurshock.

Een aantal psychologische verschijnsels waarmee vele vluchtelingen in detentie, asielzoekers en migranten te kampen krijgen:

- Desoriëntatie door de nieuwe gezichten, de nieuwe taal en de cultuurshock
- Aanpassing aan een "beveiligde" omgeving waardoor mensen die in hun thuisland gevangenzaten kunnen worden verstoord en geprikkeld - wachters in uniform, kabaal, het slaan van deuren, de radio's van de toezichters, rammelende sleutelbossen
- Bezorgdheid over het leven dat ze achterlieten. Ze hebben gedwongen familie, thuis, vrienden, werk en studies achtergelaten en staan eerder machteloos tegenover hun nieuwe leven
- De stempel die arrestatie en hechtenis onvermijdelijk op hen drukt
- Angst en bezorgdheid over de toekomst
- Weerbots van de reis naar wat een veilige haven was verondersteld te zijn
- Teleurstelling bij de ontvangst
- De problemen die ze achterlieten

i. Wat is depressie?

Mensen zeggen gemakkelijk dat ze depressief zijn, wanneer ze zich triest of miserabel voelen. Deze gevoelens verdwijnen meestal op een gegeven moment. Als deze gevoelens ons leven beginnen te bepalen, na een aantal weken niet verdwijnen of systematisch blijven terugkomen voor een paar dagen, is dat misschien het teken dat iemand depressief is in de medische zin van het woord. In de meest milde vorm kan depressie betekenen dat je eenvoudigweg op een laag pitje functioneert. Alles kost meer moeite, maar lijkt minder de moeite waard. In zijn

ergste vorm kan een zware depressie (klinische depressie) levensbedreigend zijn omdat het zelfmoordgedachten oproept of het mensen gewoon hun levenswil doet opgeven.

Minstens één persoon op zes wordt depressief in de loop van zijn of haar leven. Eén persoon op twintig wordt klinisch depressief. Het komt voor in alle leeftijdsgroepen. Er is aangetoond dat er meer vrouwen depressief worden. Mannen vinden het misschien moeilijker om erover te praten. Het is belangrijk de symptomen ernstig te nemen en hen niet af te doen als een onvermijdelijk onderdeel van het groeiproces of het ouder worden. Door de symptomen te herkennen en te behandelen of hulp te zoeken, is het mogelijk depressie te overwinnen en te voorkomen dat het weerkeert.

ii. Wat zijn de symptomen van een depressie?

Depressie verschijnt op verschillende manieren. Mensen beseffen niet altijd wat er hen scheelt omdat hun problemen fysisch lijken en niet mentaal. Ze vertellen zelf dat ze zich niet lekker voelen of moe zijn. Maar als je vijf of meer van de volgende symptomen kan vaststellen, is de persoon in kwestie waarschijnlijk depressief.

SYMPTOMEN VAN DEPRESSIE

- *rusteloos en opgewonden zijn*
- *vroeg wakker worden, moeilijk slapen of meer slapen*
- *zich moe voelen en energie missen, steeds minder dingen doen*
- *meer roken dan gewoonlijk*
- *niet degelijk eten, gewicht verliezen of afvallen*
- *regelmatig huilen*
- *zich moeilijk dingen herinneren*
- *fysieke pijnen zonder duidelijke fysieke oorzaak*
- *zich dagelijks vaak neerslachtig voelen*
- *ongewoon prikkelbaar of ongeduldig zijn*
- *geen plezier meer vinden in het leven of in wat men gewoonlijk plezier deed*
- *interesse verliezen in seks*
- *zich moeilijk kunnen concentreren of beslissingen nemen*
- *zichzelf de schuld geven en zich onnodig schuldig voelen over bepaalde dingen*
- *zelfvertrouwen en eigenwaardegevoel missen*
- *zich verlamd, leeg en wanhopig voelen*
- *zich hulpeloos voelen*
- *anderen op afstand houden, niet vragen om gesteund te worden*

- *de toekomst troosteloos en pessimistisch aanzien*
- *een gevoel van onwerkelijkheid ervaren*
- *zelfverminking*
- *zelfmoordgedachten*

iii. Angst

Mensen die depressief zijn, zijn dikwijls erg rusteloos. Het is niet duidelijk of deze rusteloosheid depressie tot gevolg heeft of de depressie de rusteloosheid veroorzaakt. Iemand die zich rusteloos voelt kan zijn of haar hoofd vol drukke, repetitieve gedachten hebben die de concentratie, ontspanning of slaap bemoeilijken. Ze kunnen fysieke symptomen vertonen, zoals bijvoorbeeld hoofdpijn, pijnlijke spieren, zweten en duizeligheid. Het kan leiden tot fysieke uitputting en een algemeen verzwakte gezondheid, waardoor er niet meer goed gegeten wordt en de fysieke conditie erop achteruit gaat.

iv. Hoe kun je helpen in geval van depressie?

Vluchtelingen en asielzoekers komen terecht in hechtenis in het gastland nadat zij traumatiserende gebeurtenissen hebben meegemaakt die hun vlucht veroorzaakte. De meeste vluchtelingen, asielzoekers en andere gedwongen migranten ervaren schokkende gebeurtenissen tijdens hun reis, die dikwijls ontaarden in een depressie. Daarom is het noodzakelijk dat maatschappelijke werkers en bezoekers de symptomen kunnen herkennen en nadenken over hoe de persoon in kwestie geholpen kan worden om zijn of haar depressie te overwinnen. Hier volgen enkele suggesties.

§ Moedig aan hulp te zoeken bij een medisch centrum

Het is moeilijk praten over pijnlijke ervaringen, maar gezondheidswerkers begrijpen dat. Moedig de persoon die jij begeleidt aan, om zich zo open mogelijk op te stellen als hij of zij kan en om hulp te zoeken bij een psycholoog of een dokter in het personeel. Hulp kan geboden worden in de vorm van een medische behandeling of gesprekstherapie. Antidepressiva zijn de meest voor de hand liggende medicatie voor depressies. Ze werken in op de chemische boodschappers in onze hersenen die ons gemoed stimuleren. Ze kunnen depressie niet genezen, maar wel de symptomen verlichten. Het duurt gemakkelijk twee tot vier weken eer de medicatie effect heeft. Het is belangrijk dat mensen begrijpen hoe lang het kan duren voor ze enig effect merken. Het kan ook belangrijk zijn iemand te helpen begrijpen dat een pil een manier is om een depressie te bestrijden. Dat is niet in alle culturen vanzelfsprekend. Antidepressiva kunnen onaangename bijwerkingen veroorzaken in het begin, maar deze verdwijnen naargelang het lichaam gewoon wordt aan de medicatie.

Misschien worden er zelfhulpgroepen georganiseerd in het centrum. Het kan een grote opluchting zijn om andere personen te ontmoeten en ervaringen te delen met mensen die hetzelfde of iets vergelijkbaars doormaken. Het kan gevoelens van isolatie slopen en tegelijkertijd tonen hoe andere mensen zich uit de slag trekken.

§ Moedig fysieke activiteit aan

Je elke dag 20 minuten fysiek inspannen, heeft een therapeutische uitwerking. Je kan gebruikmaken van een voorziening in het centrum of zelfs gewoon een frisse wandeling maken waardoor chemische stoffen in de hersenen -de endorfinen- zo gestimuleerd worden dat een persoon zich beter gaat voelen.

§ Vriendschap

De aard van een depressie zelf brengt een gevoel van wanhoop, hulpeloosheid of waardeloosheid teweeg en kan depressiepatiënten ervan weerhouden hulp te zoeken. Ze trekken zich liever terug dan hulp of steun te vragen. Hoe dan ook is het een periode waarin ze hulp en steun meer dan ooit kunnen gebruiken. Misschien is het belangrijkste dat je voor hen kan doen, hen aanmoedigen een gepaste behandeling te zoeken.

§ Positieve bevestiging

Lovende woordjes zijn veel efficiënter dan kritiek. Je kan hen verzekeren dat het mogelijk is iets aan hun situatie te doen, maar het is belangrijk dat dit op een sympathieke manier verloopt die toont dat je om hen geeft. Depressieve mensen hebben iemand nodig die om hen geeft. Je kan tonen dat je om hen geeft, door goed naar hen te luisteren, door hen te waarderen of eenvoudigweg door tijd met hen door te brengen. Je kan helpen door hen aan te moedigen te spreken over hoe ze zich voelen en na te denken over wat ze kunnen doen om hun depressie te boven te komen.

3.5 Zelfmoord en zelfverminking

Zelfmoordneigingen zijn beangstigend voor de persoon die ze ervaart en voor de personen in de omgeving. Angst en verwarring over wat ermee te doen en hoe ermee om te gaan, dragen bij tot een ellendige situatie. Sommige mensen hebben een sterk en uitgesproken verlangen naar de dood. Ze zien hun toekomst hopeloos in en geloven niet in beterschap. Zelfmoord lijkt misschien de enige uitweg voor hun problemen door voor eens en altijd een einde te maken aan de emotionele pijn van het leven.

In elk geval is een groot deel zelfdestructieve gevoelens, gedachten en gedrag veel verwarder dan dit. Mensen die voelen dat hun situatie en problemen onverdraaglijk zijn geworden, zien misschien geen andere mogelijkheid dan zichzelf te doden. Ze hebben hierover waarschijnlijk erg gemengde gevoelens en zijn ontzettend bang.

Mensen die proberen een overdosis drugs of medicatie te nemen of een ader in hun pols open te snijden, weten dat ze niet meer met het leven verder kunnen zoals het is. In de weken die voorafgaan, bouwen de depressie, uitzichtloosheid en prikkelbaarheid hun spanning op. Onder druk kunnen mensen wanhopig worden terwijl hun verwarring blijft. Ze willen een onhoudbare situatie ontvluchten, hun ondraaglijke mentale toestand verlichten of hun wanhoop aan anderen meedelen. Velen zijn misschien het punt voorbij waarop ze nog gaven om of ze in leven of dood zijn. Het aandachtspunt dat anderen moeten herkennen, is dat -hoe wankel en verward deze gevoelens ook mogen zijn- ze levensbedreigend zijn.

In detentie is een poging tot zelfmoord dikwijls een noodkreet om iets aan de situatie te doen. Opzichthouders zijn geneigd om te zeggen dat ze dat enkel doen om vrijgelaten te worden. Het moet in elk geval serieus worden genomen aangezien elk jaar een aantal zelfmoorden worden gepleegd in detentiecentra. Sommige gedetineerden verkiezen te sterven in plaats van terug te moeten keren naar hun thuisland.

Zelfverminking is een gangbaar fenomeen in detentiecentra, maar mensen die zichzelf opzettelijk verminken, zijn niet noodzakelijk suïcidaal aangelegd. Sommigen verminken zichzelf -door te snijden, te branden of te krabben- om overweldigende gevoelens de baas te kunnen en spanningen de vrije loop te laten doordat ze de emotionele ellende omzetten in fysieke pijn. Het kan veroorzaakt worden door vreselijke schuldgevoelens, schaamte en angst over waarmee ze bezig zijn, maar ze voelen zich misschien niet in staat om ermee op te houden. Er is een aangetoond verband tussen een zelfmoordpoging en zelfverminkend gedrag. Of dood nu het doel is of niet, zelfverminking heeft niets te maken met aandachttrekkerij of

spelletjes spelen. Net zoals suïcidale gevoelens drukt zelfverminking een sterk gevoel van wanhoop uit en moet het serieus worden genomen.

RISICOFACTOREN VOOR ZELFMOORD

- ***Graad van hopeloosheid: dit is de grootste risicofactor, misschien zelfs meer dan de graad van depressie zelf***
- ***Graad van angst: onrust is een opvallende aanwijzing***
- ***Zelfmoordgedachten: hoe specifiek en serieus zijn deze?***
- ***Dreigen met zelfmoord en gelijkaardige uitingen: deze worden dikwijls genegeerd omdat mensen geloven dat wie zelfmoord serieus overweegt, dit idee voor zichzelf houdt. Dat is niet waar.***

3.6 Posttraumatische stress-stoornis (PTSS)

PTSS werd vroeger genoemd als shocktoestand of “combat fatigue” en verkrachtingstraumasyndroom. Nu is het opgenomen in het diagnostische handboek van de Amerikaanse Psychiatrische Associatie. Uit onderzoek en behandeling van Vietnam-veteranen is gebleken dat PTSS als een stoornis op zichzelf moet worden beschouwd.

Het is een angststoornis die zich voordoet na een traumatische gebeurtenis die een intense angst, hulpeloosheid of afgrijzen oproept. PTSS kan zich voordoen wanneer iemand persoonlijk iets beleeft (bijvoorbeeld verkrachting, oorlog, natuurramp, misbruik, ernstig ongeval, gevangenschap), wanneer iemand getuige is van een gewelddadig of traumatisch gebeuren of wanneer iemand erover verneemt. Het is normaal dat iemand na zulke gebeurtenissen een korte toestand van angst of depressie ervaart, maar personen met PTSS blijven het traumatische voorval voortdurend herbeleven. Mensen bij wie PTSS is vastgesteld, ervaren deze symptomen langer dan een maand en zijn niet in staat te functioneren zoals ze dat voor deze gebeurtenis gewoon waren. PTSS komt meestal voor in de drie maanden die volgen op de traumatische ervaring, maar in sommige omstandigheden kan het zelfs pas maanden of jaren later naar de oppervlakte komen.

Een posttraumatische stress-stoornis manifesteert zich in drie groepen symptomen:

- **Herbeleving:** Mensen met PTSS ervaren dikwijls indringende herinneringen die regelmatig weerkeren en/of nachtmerries over de ingrijpende gebeurtenis. Een aantal mensen ervaren mogelijk flashbacks, hallucinaties of andere levendige gevoelens bij de zich herhalende gebeurtenis. Anderen gaan door een groot psychologisch of fysiologisch leed wanneer bepaalde dingen (voorwerpen, situaties, geluiden, enz.) hen aan de gebeurtenis doen denken.
- **Ontwijking:** Vele PPTS-lijdens zullen hardnekkig die dingen uit de weg gaan, die hen aan het traumatische voorval doen denken. Hierdoor ontwijken ze gedachten, gevoelens en gesprekken of zelfs activiteiten, plaatsen en mensen. Bij anderen verzwakt het reactievermogen, wat blijkt uit de onmogelijkheid zich aspecten van het trauma te herinneren, zich minder te interesseren voor activiteiten die voorheen wel belangrijk waren, zich losgekoppeld te voelen van de anderen, de waaier van gevoelens te beperken en/of de toekomst uitzichtloos in te zien.

- **Dwangmatige opwinding:** De symptomen hiervan omvatten onder meer moeilijkheden zich te concentreren, erg alert en waakzaam worden, gemakkelijk opgeschrikt worden en springerigheid.

PTSS-lijdens ervaren soms een verzwakt geheugen. Ofwel kunnen ze zich niet herinneren wat er gebeurd is, ofwel willen ze dat niet omdat de herinnering hen zou opjagen. PTSS heeft ook een invloed op emotionele reacties. Sommige PTSS-lijdens lijken misschien emotioneel. Detentie werkt als een voortdurende herinnering aan hun trauma door de luide geluiden en het gevoel dat ze voortdurend in de gaten worden gehouden. Het is belangrijk op te merken dat mensen met PTSS mogelijk een groter risico op zelfmoord lopen.

Hoe zou PTSS moeten worden behandeld?

Een medicijnkuur beperkt sommige symptomen van PTSS maar het geneest niet. Voor angstigheid en depressie worden medicijnen voorgeschreven die deze symptomen verzachten en dat heeft een domino-effect op de symptomen van ontwijking. Cognitieve gedragstherapie (CGT) is de verkieslijke, niet-farmaceutische behandeling. De Britse 'Medische Stichting voor Slachtoffers van Marteling' organiseert deze CGT in groepsessies van 4 tot 20 personen. 50% van de deelnemers merkt een verbetering van de symptomen.²⁸ Spijtig genoeg werkt CGT niet in detentie, zodat de meeste mensen pas beter worden na hun vrijlating.

3.7 Hongerstaking

Een gedetineerde bevindt zich in een uiterst machteloze situatie terwijl over zijn of haar dossier beslist wordt. Sommigen gebruiken de dreiging van hun langzame en algemeen bekendgemaakte fysieke achteruitgang als een instrument om te onderhandelen met de overheid, terwijl anderen dat doen om hun peilloze angst te tonen. Ze besluiten dat ze nog liever sterven dan teruggestuurd te worden naar hun thuisland.

Zolang hongerstakers vloeistoffen met suiker en zout consumeren, kunnen ze -afhankelijk van hun leeftijd, bouw en algemene gezondheid- vier tot zes weken overleven zonder voedsel, hoewel verdoken medische problemen een rol kunnen spelen. Hongerstakers kunnen dus ook vroeger overlijden.

De prioriteit van het lichaam tijdens een hongerstaking is de hersens van voldoende voeding te voorzien. Om dit doel te bereiken, zullen verschillende mechanismen in werking treden. In het algemeen worden andere lichaamsfuncties geringer om energie te bewaren.

De fysieke gevolgen van een hongerstaking zijn onder andere deze:

- Verlies van spiermassa
- Het krimpen van het hart en een moeizame bloedcirculatie
- Zich moe en koud voelen
- Een dalende bloeddruk
- Duizeligheid bij het rechtstaan
- Een grotere vatbaarheid voor infecties, zoals bijvoorbeeld longontsteking

---

²⁸ Voor meer informatie over de Medical Foundation for the Care of Victims of Torture, kunt u hun website bezoeken: <http://www.torturecare.org.uk>

Na twee weken verminderen de maagkrampen en het overweldigend verlangen naar voedsel. Wanneer de dood nadert, verliezen hongerstakers hun oogspiercontrole. Ze voelen zich voortdurend licht in hun hoofd en ze braken herhaaldelijk. Dit kan tot vier of vijf dagen duren. Dan krijgen ze een eerder euforische gemoedstoestand over zich. Hun spraak, zicht en reukzin wijken voor de dood.

Het psychologisch welzijn van hongerstakers is sterk persoonsgebonden en is ook afhankelijk van de omstandigheden waarin ze zich bevinden. Gedetineerden met een sterke politieke ideologie en toewijding schijnen er goed mee om te gaan, terwijl mensen met een aanleg voor depressie het minst kans maken een langdurige hongerstaking te overleven.

Wat zijn de gevolgen op lange termijn?

De graad van de fysieke schade na een beëindigde hongerstaking is afhankelijk van hoe deze persoon is samengesteld en hoe lang hij of zij zonder voedsel is gebleven. Het psychologisch effect hangt samen met hoe de uitkomst van de hongerstaking werd opgevangen. Als de verzoeken niet werden ingelost, kan er woede of depressie volgen.

Welke rol kan een dokter spelen?

Het is misschien nuttig even stil te staan bij de rol van de dokter van de gedetineerde en het ethisch kader waarbinnen beslissingen gemaakt worden. Een bezoeker mag de dokter van een gedetineerde benaderen met een aantal veronderstellingen over wat een dokter -indien mogelijk- kan ondernemen. Dit lag in het verleden zeer gevoelig. Er bestaat geen internationale consensus binnen de medische gemeenschap over wat een dokter eerst zou moeten overwegen in deze situatie. Dokters staan onder aanzienlijke druk van verschillende partijen. De Britse Medische Vereniging stelt dat het ethisch onverantwoord is om een hongerstaker te dwingen te eten. De richtlijnen moeten per land verhelderd worden.

In de 'Verklaring over Hongerstakers' van de Wereld Medische Associatie wordt erkend dat - hoewel er tegenstrijdige ethische verplichtingen bestaan voor dokters belast met de zorg van hongerstakers - uiteindelijk de wensen van de patiënt moeten worden gerespecteerd. Patiënten die consequent voedsel en/of vloeistoffen weigeren, mogen dus in feite niet worden gedwongen te eten, zelfs niet wanneer deze beslissing leidt tot de dood.²⁹

Welke rol kan een bezoeker spelen?

Het hoeft geen uitleg dat het uiterst moeilijk en stresserend is om een hongerstaker te bezoeken. Het is belangrijk dat de bezoeker zijn of haar gevoelens en wereldbeeld niet verwacht met die van de gedetineerde. Het wil evenwel niet zeggen dat de rol van een bezoeker passief is omdat hij of zij zich in de positie bevindt om erg waardevolle steun te verlenen. Hoe dan ook valt het te verwachten dat een hongerstaker een waaier van vaak tegenstrijdige gevoelens oproept, die variëren van hopeloosheid en machteloosheid tot frustratie en irritatie. De houding van de bezoeker zal afhankelijk zijn van de relatie die hij of zij voor de hongerstaking met de gedetineerde heeft opgebouwd.

De volgende punten zouden in aanmerking moeten worden genomen:

- Allerbelangrijkst: praat met de gedetineerde over waarom zij of hij wil overgaan tot hongerstaking. Er kan bijvoorbeeld druk komen van mede-gedetineerden.

---

²⁹ Vertaald uit "World Medical Association Declaration on Hunger Strikers" gepubliceerd in het kader van de 43ste 'World Medical Assembly' in Malta, in november 1991 en herzien voor uitgave op het 44ste 'World Medical Assembly' in Marbella, Spanje, in september 1992. Deze verklaring is beschikbaar op de website: <http://www.wma.net>

- Wees er zeker van dat de hongerstaker zich bewust is van de manier en het tijdstip waarop zijn of haar gezondheid de gevolgen zal dragen. Het is noodzakelijk dat de hongerstaker het belang inziet regelmatig vloeistoffen met suiker en zout te blijven drinken. Zoniet zal de staker te snel achteruitgaan om genoeg tijd te hebben voor de onvermijdelijk lang getrokken onderhandelingen met de overheid.
- Probeer de kans op succes van de hongerstaking met de gedetineerde te bespreken.
- Een bezoeker mag niet het gevoel hebben dat hij of zij verantwoordelijk is voor het leven van de gedetineerde. Tenslotte is het niemand anders beslissing dan die van de gedetineerde zelf. Deze vaart er wel bij wanneer een bezoeker zijn of haar steun en praktische hulp blijft aanbieden ongeacht de uitkomst.

HOOFDSTUK IV

CULTUREEL BEWUSTZIJN EN GEVOELIGHEID

4.1 Inleiding

Dit deel van het handboek is bedoeld om een aantal aantekeningen te maken in verband met communicatie en cultuur voor mensen die werken met gedetineerde vluchtelingen, asielzoekers en migranten. Doeltreffende communicatie tussen mensen van een verschillende cultuur is vaak een uitdaging. Cultuur voorziet mensen van een manier van denken, van een manier om de wereld te bekijken, te beluisteren en te interpreteren in een eigen context. Verschillende culturen zien, voelen en interpreteren woorden en handelingen verschillend. Om doeltreffend en oprecht te communiceren is het noodzakelijk om zowel onze eigen cultuur als andere culturen te begrijpen.

Voor een beter begrip van het begrip culturele gevoeligheid, is het nuttig de volgende termen en definities te begrijpen.³⁰

TERMEN EN DEFINITIES

- **Ras:** *een woordenboekdefinitie luidt: 'de afstammelingen van een gemeenschappelijke voorouder, in het bijzonder diegenen die een gemeenschappelijke reeks kenmerken hebben geërfd'. Volgens wetenschappers is het verschil tussen raciale groepen echter oppervlakkig en is de term 'ras' dus in wezen betekenisloos. In feite is er één ras: het menselijk ras.*
- **Cultuur:** *verwijst naar de standpunten, waarden en manieren van leven, zoals bijvoorbeeld religie, gewoonten en voedsel van een bepaalde groep mensen.*
- **Voringenomenheid:** *Geloof en opvattingen die een individu of een groep individuen ertoe brengt bevooroordeeld te zijn in het voor- of nadeel van leden van een bepaalde groep. Voringenomenheid betekent vooroordelen koesteren en is gewoonlijk negatief. Bevooroordeelde standpunten zijn niet gebaseerd op feitelijke kennis maar op negatieve aspecten die leiden tot een vijandige houding.*
- **Stereotypering:** *verwijst naar het beeld of de mening gebaseerd op iemands etnische afkomst, die hem of haar kant-en-klaar en simplistisch kenschetst. Zulke beelden of opvattingen vinden hun grond vaak in mythes en praatjesmakerij.*
- **Etnisch:** *Het woord 'etnisch' is geëvolueerd uit het Griekse woord 'ethnikos' dat verwijst naar een volk of natie. Iedereen heeft een etnische origine. Een etnische groep*

³⁰ Deze termen en definities werden ontleend aan “Strangers No More – Transformation through racial justice”, cursusmateriaal gepubliceerd door het 'Committee for Racial Justice of the Methodist Church' uit het Verenigd Koninkrijk. Voor meer informatie over deze publicatie en ander materiaal, kan je terecht op de website: <http://www.methodist.org.uk>.

is een zelfbewuste groep mensen, verenigd of nauw verwant door een gedeelde ervaring en een te onderscheiden identiteit (door taal of cultuur bijvoorbeeld). De term 'etnische minderheid' verwijst naar een groep mensen in de samenleving die door hun aantal in een minderheid zijn binnen een dominante meerderheidsgroep.

- *Ethnocentrisme: verwijst naar het meerderwaardigheidsgevoel van iemands eigen culturele groep of samenleving en de daaraan gekoppelde afkeer of onbegrip van andere culturele groepen.*
- *Xenofobie: of 'vreemdelingenvrees'. Sommige mensen voelen zich comfortabeler bij het woord xenofobie dan bij racisme. Het impliceert dat wij allemaal vreemdelingen vrezes. Daardoor ontwijkt men de basisgrond voor de angst: dikwijls racisme.*
- *Racisme: bestaat algemeen uit gedragingen, woorden of praktijken die mensen bevoor- of benadelen omwille van hun huidskleur, cultuur of etnische afkomst. Zelfs in subtiele vorm is racisme zo schadelijk als in openlijke vorm.*

4.2 Het bewustzijn van verschillende culturen

Cultuur is een identiteit die iedereen heeft. Het is gebaseerd op een aantal factoren zoals herinneringen, etnische identiteit, het standpunt van de familie ten opzichte van het grootbrengen van kinderen, klasse, geld, religieuze – en andere vieringen, de rolverdeling binnen de familie afhankelijk van geslacht of leeftijd.

Culturen zijn in hun verschillen niet superieur of inferieur ten opzichte van elkaar. Ze zijn voortdurend in beweging voor zowel het individu als de gemeenschap. Zowel hier als in andere landen zijn er veranderingen op til. Oudere mensen hebben dikwijls een andere houding in vergelijking met jongere familieleden.

Cultureel bewustzijn is:

- In staat zijn de gelijkenissen tussen mensen van een verschillende achtergrond en afkomst te respecteren en positief te herkennen.
- Het nodige respect opbrengen voor hoe mensen verkiezen behandeld en aangesproken te worden
- Onvertrouwde situaties of thema's met een open geest benaderen
- Grenzen respecteren en eigen beperkingen herkennen maar tegelijkertijd de gepaste strategie toepassen om met moeilijke situaties om te gaan.
- Zelfbewust zijn en erkennen dat geen enkele cultuur superieur is ten opzichte van een andere
- Geen veronderstellingen maken
- Stereotype houdingen en gedrag vermijden

Culturele elementen zijn onder andere: traditie, etiquette, ceremonies, waarden, lichaamstaal, ruimte, voedsel, artistieke expressie, houding tegenover vrouwen, maagdelijkheid, vrouwelijke en mannelijke rollen, kleding, taal, religie, links hand of rechts hand, tijd, geven, aanraken, groeten, kussen, seksualiteit en vele andere elementen.

Culturele universele waarden houden gewoonlijk in dat moord als universeel kwaad wordt aanzien en de levenscyclus als een recht.

Er is gevoeligheid en duidelijkheid nodig bij het ontmoeten van een andere cultuur. Het is ook nodig bewust te zijn van onze eigen culturele houding die we vaak op anderen projecteren zonder dat we ons daarvan bewust zijn.

Denk eraan, wanneer je een gedetineerde voor het eerst ontmoet, dat het misschien niet toegelaten is om hem of haar aan te raken, te omhelzen of jezelf uitgesproken te uiten. Een bezoek van een niet-vergezeldde vrouw aan een man, kan als een verrassing komen. Zoek de toelating voor fysiek contact en hoe dicht je mag zitten door het simpelweg te vragen. Hoe wil de gedetineerde je noemen? Pakistani's en Indiërs tonen bijvoorbeeld respect voor ouderen door hen nooit bij hun voornaam te noemen.

4.3 Welke elementen moet je in overweging nemen om cultureel gevoelig te zijn?

RUIMTE: Onze cultuur zegt ons een zekere afstand te bewaren. Hebben zij liever een dichter of een afstandelijker contact?

OOGCONTACT: Is oogcontact tussen man en vrouw toegelaten?

GROETEN: Ze aanzien je mogelijk als iemand met autoriteit en slaan daarom in het begin hun ogen neer in je bijzijn. Dat wil daarom nog niet zeggen dat ze depressief of ongeïnteresseerd in jou zijn. Het is een teken van respect.

STATUS: varieert van cultuur tot cultuur. In sommige samenlevingen schudden mannen en vrouwen geen handen. Mannen dragen de autoriteit, vooral in de moslimcultuur. Mannen en vrouwen raken elkaar in deze cultuur niet aan in het openbaar.

AANDACHT VRAGEN: Misschien zouden wij iemand aanraken om de aandacht op onszelf te vestigen. In Nigeria zou "shh" of "pst" gebruikt worden. In China is het erg beledigend om iemand's hoofd aan te raken.

MAAK GEEN VERONDERSTELLINGEN: Observeer de lichaamstaal en het oogcontact en vraag hen bij twijfel of je hen beledigd hebt of om iets te verduidelijken. Als je een tolk gebruikt, kan je van zijn of haar hulp gebruikmaken.

VOLG BEWUST WIE DE CONVERSATIE DOMINEERT om een oprechte relatie op te bouwen. Denk eraan dat een goede weergave van de feiten de kansen vergroot een gedetineerde in het land van zijn of haar keuze te krijgen.

4.4 Wat moet je in gedachten houden wanneer je met mensen uit verschillende culturen werkt?

- Zie jezelf niet als de expert: stel vragen om hun behoeften duidelijk te maken
- Maak geen veronderstellingen. Verduidelijk alles wat jou of de gedetineerde dwarszit
- Behoed jezelf voor stereotypering

- Bekijk de dingen ook vanuit het perspectief van de gedetineerde, vooral vanuit hun ervaring
- Word bewust van wat je in de relatie brengt en hoe dit mogelijk grenzen creëert.
- Richt je vooral op wat je allebei wilt bereiken
- Ga bewust om met de impact van de taal die we gebruiken: verbaal, lichamelijk, met ondersteunende gebaren
- Wees uitzonderlijk bewust van de macht in een relatie. Gedetineerden hebben weinig macht over hun eigen leven en hun keuzes zijn beperkt.
- Stel je gevoelig op en geef feedback. Toon hoe we - hoewel de correcte etiquette niet altijd nageleefd wordt - elke persoon naar waarde schatten.
- We zijn mensen en mogen dus fouten maken.
- Mensen kunnen cultureel gevormd zijn in bijvoorbeeld medische aangelegenheden.
- Verschillen zijn niet slecht. Ze kunnen ons begrip van wat menselijk is, verrijken.

4.5 Wat houdt een cultuurshock in?

Een cultuurshock is een term die de psychologische en fysiologische spanningen beschrijft wanneer er niet langer vertrouwde tekens aanwezig zijn. Deze spanning is normaal in elke verontrustende situatie. Het kan zich mild of sterk voordoen en het kan enkele maanden duren of slechts vluchtig opduiken.

Het is belangrijk je te vergewissen van het feit dat gedetineerden zich in een nieuwe situatie bevinden met onbekende sociale patronen, een vreemde taal misschien, verschillend voedsel en een grote portie stress die voortkomt uit hun situatie. Het is voor elke gedetineerde een andere ervaring omdat sommigen uit de gemeenschap komen terwijl anderen het gastland rechtstreeks binnenkomen vanuit hun thuisland.

Mogelijke symptomen zijn: slaperigheid, apathie, depressie, dwangmatig eten of drinken, heimwee en een overdreven verlangen naar alle achtergelaten dingen, onzekerheid, paniek, een negatieve houding tegenover de nationale gastheer, angst om bedrogen te worden, een achteruitgang in doeltreffendheid, kleine aandoeningen en een obsessie voor properheid. Deze symptomen kunnen zich mild of sterk, afzonderlijk of in combinatie voordoen. Een sympathieke reactie op deze symptomen zal de gedetineerden al aardig op weg helpen hun stress en schok te boven te komen.

Je kan hen steunen door:

- Hen aan te moedigen hun problemen ter sprake te brengen en hen te helpen hun eigen oplossingen te vinden.
- Hun positieve geest aan te wakkeren door hen te loven voor de moeite om zelf oplossingen te vinden, zoals bijvoorbeeld Frans of Engels te leren als dit een probleem zou zijn.
- Te sporten of deel te nemen aan eender welke activiteit die gehouden wordt in het centrum.

- Kleine stappen voor te stellen om taken te doen die ze onoverkomelijk achten

4.6 Enkele vragen om je eigen culturele achtergrond te onderzoeken

We maken allemaal deel uit van een cultuur. Velen van ons hebben complexe culturele wortels. Het is gemakkelijk te veronderstellen dat anderen onze houding in alledaagse menselijke interacties delen. Wanneer deze veronderstellingen fout blijken, kunnen we onbewust mensen kwetsen of beledigen of vriendschap en vertrouwen snoeien. Om een grotere gevoeligheid te creëren, is het belangrijk stil te staan bij waar we vandaan komen en waarom we ons op een bepaalde manier gedragen. De volgende vragen kunnen jou en je collega's helpen om een groter bewustzijn en respect te krijgen voor andere culturen.

Wanneer je iemand voor het eerst ontmoet, hoe voel je je dan bij

- Handen schudden
- Oogcontact
- Het gebruik van je voornaam

Wat vind je wanneer er wordt gevraagd naar persoonlijke zaken zoals

- Inkomen
- Familiedetails
- Werk
- Voedingsgewoonten
- Fysieke verschijning

Ben jij op een bepaalde manier lid van een minderheid? Bijvoorbeeld door

- Geslacht
- Religie
- Politieke opvattingen
- Familie-achtergrond
- Medische geschiedenis

Heb je je ooit beledigd gevoeld bij een opmerking over jouw cultuur? Bijvoorbeeld

- Religie
- Werk
- Activiteit als man of vrouw

Kan je een situatie bedenken waarin iemand je goed deed voelen met een opmerking die begrip toonde voor jouw persoonlijke cultuur?

APPENDIX A

International Legal Framework Governing Detention of Refugees, Asylum Seekers and Migrants

Below is a description of the international treaties, guidelines, resolutions and principles relevant to administrative detention.

- **Universal Declaration of Human Rights 1948 (UDHR):** Article 3 of the UDHR provides that everyone has the right to liberty. Additionally, article 13 states that every person has the right to freedom of movement and residence within the borders of each state, including the right to leave any country and to return. Article 14 of the UDHR provides that every person has the right to seek and enjoy asylum from persecution.
- **1951 Convention relating to the Status of Refugees (the Geneva Convention):** The Geneva Convention is the primary document addressing the issue of refugee protection, establishing the definition of refugee, the rights of refugees and the obligations of States to provide protection. Article 26 requires states to permit freedom of movement for refugees and asylum seekers who are lawfully in the territory. Persons with asylum applications pending should be considered to be lawfully in the territory and, therefore, should not be detained. Article 31(1) advises states that they should not penalize refugees or asylum seekers on account of illegal entry or presence in the host country. Article 31(2) urges governments to restrict freedom of movement only when necessary. The drafters of the Geneva Convention understood that detention could be necessary under certain circumstances. Therefore, under Article 9, governments are permitted to take provisional measures in times of war or other exceptional or grave circumstances and necessary to national security. Such provisional measures include detention.
- **International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR):** The ICCPR establishes the basic civil and politic rights of individuals. Articles relevant to detention include the following: 1) Article 2 requires State Parties to ensure to all individuals within its territories that the rights delineated in the covenant be respected; 2) Article 7 contains the prohibition against torture or cruel, inhuman or degrading treatment; 3) Article 9 guarantees the right of liberty and security of persons to all; 4) Article 10 provides that all persons detained shall be treated with humanity and dignity; 5) Article 12 establishes that all persons within a state's territory be guaranteed freedom of movement and freedom to choose residence; 6) Article 13 establishes due process in expulsion procedures; and, 7) Article 40 requires State Parties to submit reports relating to their compliance with the treaty. Article 1 of the Optional Protocol to the ICCPR provides for an individual complaint mechanism for persons alleging violations of the Convention.
- **International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (ICESCR):** Article 3 of the ICESCR obliges State Parties to ensure the equal rights of men and women in the enjoyment of all economic, social and cultural rights as set forth in the treaty. This provision makes no distinction between nationals of States Parties and foreigners residing therein.

- **Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment of Punishment (CAT):** Under Article 3 of CAT, State Parties are prohibited from returning or extraditing persons to another State where they may face torture. Article 16 requires states to prevent acts of cruel, inhuman or degrading treatment or punishment by or at the instigation of or with the consent or acquiescence of public officials or other persons in an official capacity. CAT also provides an individual complaint mechanism for persons to file against State Parties who claim to be victims of a violation of the Convention.
- **Convention on the Rights of the Child (CRC):** Article 3 of the CRC establishes the standard of best interest of the child in all actions concerning children, whether taken by public or private institutions. Article 9 requires State Parties to ensure that children are not separated from their parents against their will with some exceptions. Article 22 requires that State Parties take all appropriate measures to make sure that a refugee child or one who is seeking refugee status, whether accompanied or unaccompanied, be given appropriate protection and humanitarian assistance. Article 37 prohibits torture or other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment against children and states that children should not be deprived of their liberty unlawfully or arbitrarily. Detention should only be used as a last measure and for the shortest time possible.
- **Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their Families (Migrant Workers Convention):** Several provisions in the Migrant Workers Convention address detention. Article 16 provides that migrants should not be subjected either individually or collectively to arbitrary arrest or detention. Article 17 states that when detained, migrants must be held in conditions of dignity and should be held separate from persons convicted of crimes or awaiting trial. Article 23 provides that migrants in detention have a right to be advised of their right to contact their consulate and efforts should be made by the detaining authorities to facilitate such access when requested. It should be noted that the Migrant Workers Convention applies to both documented and undocumented migrants.
- **Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners:** These rules were adopted by the First United Nations Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders in Geneva in 1955 and approved by the Economic and Social Council by resolutions in 1957 and again in 1977. They apply to both civil and criminal prisoners and set out what is good principle and practice in the treatment of prisoners and the management of institutions which detain and house prisoners. The Rules cover issues such as: separation of different categories of prisoners; type of accommodation; personal hygiene; clothing and bedding; exercise and sport; medical services; discipline and punishment; instruments of restraint; information to and complaints by prisoners; contact with the outside world; books; religion; retention of prisoners' property; notification of death, illness, transfer, etc.; removal of prisoners; institutional personnel; and inspection of prisons.
- **Code of Conduct for Law Enforcement Officials:** The code, adopted by the UN General Assembly in 1979, applies to all law enforcement personnel defined as: all officers of the law, whether appointed or elected, who exercise police powers,

especially the powers of arrest or detention. The code obliges law enforcement officials to protect human dignity and respect the human rights of all in the performance of their duties. The code addresses the narrow circumstances justifying a use of force by law enforcement, confidentiality, prohibition on acts or acquiescence in acts of torture or inhumane treatment, protection of health of persons in their custody and other matters.

- **Principles of Medical Ethics relevant to the Role of Health Personnel, particularly Physicians, in the Protection of Prisoners and Detainees against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment:** These principles were adopted by the UN General Assembly in 1982 and apply to both civil and criminal prisoners. The principles require physicians and health personnel to provide prisoners and detainees with protection of their physical and mental health and treatment of the same quality and standard as afforded to those not imprisoned or detained. They oblige health personnel and physicians to not engage in any activities, either passively or actively, which involve torture or inhumane or cruel treatment.
- **Body of Principles for the Protection of All Persons under any Form of Detention or Imprisonment:** In approving the Body of Principles in 1988, the UN General Assembly urged that every effort be made to ensure respect for these principles worldwide. They apply to all persons under any form of detention or imprisonment. The principles define “detained person” as any person deprived of personal liberty except as a result of conviction for an offense. “Detention” means the condition of a detained person as previously defined. The principles provide that all persons under any form of detention should be treated humanely and with dignity. Detained persons should be separated from those awaiting trial or who have been convicted. The principles address both procedural guarantees relating to detention and conditions of detention, including the right to information and counsel, the prohibition against torture or inhumane or cruel treatment, the right to family visits and the right to medical care.
- **Basic Principles for the Treatment of Prisoners (1990):** These principles were adopted by the UN General Assembly in 1990 and establish basic standards for the treatment of persons in prison, emphasizing respect for dignity, religious beliefs and culture.
- **Rules for the Protection of Juveniles Deprived of their Liberty:** These rules, adopted by the UN General Assembly in 1990, apply to all persons under 18 years of age. The rules are intended to establish minimum standards accepted by the United Nations for the protection of minors deprived of their liberty consistent with human rights principles. The rules address the management of juvenile facilities, specifically on the following issues: records; admission, registration, movement and transfer; physical environment and accommodation; education, vocational training and work; recreation; religion; medical care; notification of illness, injury and death; contacts with the outside world; limitation of physical restraint and the use of force; disciplinary procedures; and inspections and complaints.
- **UNHCR Guidelines on Policies and Procedures in dealing with Unaccompanied Children Seeking Asylum:** These guidelines, issued by the UNHCR in 1997, provide guidance to governmental and non-governmental personnel alike in dealing

with unaccompanied minor asylum seekers. They should be applied in conjunction with the UNHCR Guidelines on Refugee Children. The guidelines recognize that children are entitled to special care and protection and specifically state that children seeking asylum should not be kept in detention. The guidelines address the following issues: access to the territory for children asylum seekers; identification and initial action; access to asylum procedures; interim care and protection of children seeking asylum; refugee status determination; identification and implementation of durable solutions; and cooperation and coordination between agencies.

- **UNHCR Guidelines on Applicable Criteria and Standards relating to the Detention of Asylum Seekers:** These guidelines are the primary non-binding instrument governing detention of asylum seekers. According to the UNHCR, detention of asylum seekers is inherently undesirable, especially in vulnerable cases, such as those involving children, disabled people, the elderly, pregnant women and other persons with special needs. Asylum seekers should not be detained except under the following circumstances: to verify identity; to determine the elements on which the claim for refugee status or asylum is based; in cases where asylum seekers have destroyed documents or used false documents to mislead authorities; or to protect national security and public order. Regarding verification of identity, this refers to cases where identity may be undetermined or in dispute. The exception relating to determining the elements upon which a claim is based refers to an initial interview to confirm that the person needs protection. It does not refer to the full interview to determine the merits of a claim. The exception relating to false documents is applied when the applicant has an intent to mislead authorities. Asylum seekers who are unable to obtain documents prior to leaving their country of origin should not be detained solely for that reason. Regarding the public security exception, this relates to cases where there is evidence to show that the asylum seeker has a criminal background or affiliations which pose a risk to public order or national security. The guidelines stress that detention cannot be used to deter the entrance of future asylum seekers. The UNHCR urges governments to use alternatives to detention first before taking a decision to detain. These alternatives can include the following: a monitoring or reporting requirement; the provision of a guarantor; release on bond; or accommodation in open centres. In addition to addressing the presumption against detention, exceptions to this presumption and alternatives, the guidelines address the following issues: procedural safeguards; detention of persons under the age of 18 years; detention of vulnerable persons; detention of women; and conditions of detention.
- **UNHCR Executive Committee Conclusion No. 44 of 1986: Detention of Refugees and Asylum Seekers**
- **UNHCR Executive Committee Conclusion No. 22 of 1981: Protection of Asylum Seekers in Situations of Large Scale Influx**
- **UNHCR Executive Committee Conclusion No. 58 of 1989: Problem of Refugees and Asylum Seekers Who Move in an Irregular Manner from a Country in Which They Had Already Found Protection**
- **UN Human Rights Committee, General Comment 8, Article 9 (Sixteenth Session, 1986)**

- **UN Human Rights Committee, General Comment 15 (Twenty-seventh Session, 1986)**
- **UN Human Rights Committee General Comment 21, Article 10 (Forth-fourth Session, 1992)**
- **UN Human Rights Committee, General Comment 20, Article 7 (Forty Fourth Session, 1992)**

APPENDIX B

European Legal Framework Relating to Detention

- **European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (ECHR):** The ECHR and its five protocols are enforced by the European Court of Human Rights and is the treaty of reference of the Council of Europe. 45 countries have ratified the ECHR.³¹ The ECHR provisions most relative to detention are: article 3 – prohibition of torture; article 5 – the right to liberty and security; article 8 – right to respect for family and private life.
  - *ECHR Article 3 (prohibition against torture):* This provision prohibits torture or inhuman or degrading treatment or punishment and is particularly relevant to conditions of detention. In the “Greek Case,” the European Court of Human Rights concluded that detention conditions in the Greek facility constituted a violation of Article 3 where the conditions included overcrowding, inadequate heating, inadequate sleeping and toilet facilities, insufficient food, recreation and contacts with the outside world.³²
  - *ECHR Article 5 (right to liberty):* Under this provision, detention is permitted when a procedure is prescribed by law and only in certain cases. In the case of administrative detention, article 5(f) permits the lawful arrest or detention of a person to prevent him or her from entering the country without authorization or of a person against whom deportation or extradition procedures are pending. The European Court of Human Rights has ruled that a procedure prescribed by law means a fair and proper procedure, conducted by an appropriate authority and free from arbitrariness.³³
  - *ECHR Article 8 (right to family and privacy):* This provision protects the right to family and privacy. Therefore, where two or more family members are detained, the authorities must avoid separating them.

Relating to the protection of liberty, ECHR article 5 provides the following rights: the right to prompt information regarding the reasons for detention in a language which the person understands;³⁴ the right to challenge detention and to legal assistance;³⁵

---

³¹ Albania, Andorra, Armenia, Austria, Azerbaijan, Belgium, Bosnia and Herzegovina, Bulgaria, Croatia, Cyprus, the Czech Republic, Denmark, Estonia, Finland, France, Georgia, Germany, Greece, Hungary, Iceland, Ireland, Italy, Latvia, Liechtenstein, Lithuania, Luxembourg, Malta, Moldova, Netherlands, Norway, Poland, Portugal, Romania, Russia, San Marino, Serbia and Montenegro, Slovakia, Slovenia, Spain, Sweden, Switzerland, the former Yugoslav Republic of Macedonia, Turkey, Ukraine and the United Kingdom.

³² *Dougoz v. Greece*, judgment of 6 March 2001. See, also, *Cyprus v. Turkey*, Commission report of 10 July 1976 (not providing enough food, water and medical assistance in detention centre constitutes inhuman treatment).

³³ *Winterwerp v. the Netherlands*, judgment of 24 October 1979; see also, *Conka v. Belgium*, judgment of 5 February 2002; *Amuur v. France*, judgment of 25 June 1996.

³⁴ See *Fox, Campbell and Harley v. the United Kingdom*, judgment of 30 August 1990 (arrested person must be told in simple, non-technical language that he can understand, the essential legal and factual grounds for arrest and that he can challenge the decision in a court).

³⁵ *Al Nashif v. Bulgaria*, judgment of 20 May 2002.

and the right to compensation for persons deprived of their liberty in violation of the ECHR. The ECHR makes no specific mention of time limits for administrative detention. However, the Court has ruled that continued detention is not justified where expulsion or deportation proceedings are not carried out with due diligence.³⁶ Finally, it should be noted that article 2 of Protocol 4 to the ECHR provides free movement for those persons lawfully in the territory of a State and the right to choose one's residence. Since states are bound by law to respect the principle of non-refoulement and all persons have the right to seek asylum protection, it follows that asylum seekers with a pending application are lawfully within a country pending final adjudication of their claims.³⁷

- **Charter of Fundamental Rights of the European Union:** Under article 45 of the Charter, freedom of movement is granted not only to EU citizens, but may also be granted to third country nationals legally resident in the territory of a Member State. National legislation determines who is legally residing in the territory but refugees are not considered illegal where there are no grounds for their removal.³⁸
- **Standards of the European Committee for the Prevention of Torture (CPT Standards):** Article 1 of the European Convention for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment provided for the creation of a committee to visit places of detention to ensure compliance with its provisions. The Secretariat of the CPT forms part of the Council of Europe's Directorate General of Human Rights. In several of its General reports, the CPT has described some of the substantive issues it addresses during its visits to places of detention. The CPT Standards represent updated substantive sections of those reports providing guidance on issues dealing with policy custody, imprisonment, training of law enforcement personnel, health care services in prisons, foreign nationals detained under aliens legislation, involuntary placement in psychiatric establishments and juveniles and women deprived of their liberty. The standards addressing foreigners discuss the following issues: safeguards during detention, safeguards during expulsion proceedings and implementation of expulsion orders.
- **EU Council Directive on minimum standards for the reception of asylum seekers (2003):** This directive instructs Member States on reception standards they must put in place for refugees and asylum seekers in their territories. These standards also apply to refugees and asylum seekers in detention.
- **Council of Europe Recommendation Rec (2003) of the Committee of Ministers to member states on measures of detention of asylum seekers:** This resolution, adopted by the Council of Europe on April 16, 2003, cautions governments to use detention only under very narrow circumstances.
- **Council of Europe – Twenty Guidelines on Forced Return:** In May 2005, the Committee of Ministers of the Council of Europe adopted these guidelines, which address

---

³⁶ *Bozano v. France*, judgment of 18 December 1986.

³⁷ See article 31 of the Geneva Convention (states should not penalize the unlawful entry or stay of refugees); see, also, Commentary on the Refugee Convention 1951, published by the Division of International Protection of the UNHCR, 1997: "If a refugee is allowed to establish himself in a country and takes up residence there, he is lawfully staying in the country."

³⁸ Commentary on the Refugee Convention 1951, published by the Division of International Protection of the UNHCR, 1997: "If a refugee is allowed to establish himself in a country and takes up residence there, he is lawfully staying in the country."

the following: voluntary return; removal orders; detention pending removal; readmission; and forced removals. These guidelines promote alternatives to detention, recommend that detention pending deportation should be for periods as short as possible and urge governments to implement deportation proceedings and final removal with due diligence. The guidelines also recommend that children be detained only as a last resort. The guidelines also address conditions in detention centres pending final removal.

APPENDIX C

UNHCR REVISED GUIDELINES ON APPLICABLE CRITERIA AND STANDARDS RELATING TO THE DETENTION OF ASYLUM SEEKERS¹

(February 1999)

Introduction

1. The detention of asylum-seekers is, in the view of UNHCR inherently undesirable. This is even more so in the case of vulnerable groups such as single women, children, unaccompanied minors and those with special medical or psychological needs. Freedom from arbitrary detention is a fundamental human right and the use of detention is, in many instances, contrary to the norms and principles of international law.

2. Of key significance to the issue of detention is Article 31 of the 1951 Convention². Article 31 exempts refugees coming directly from a country of persecution from being punished on account of their illegal entry or presence, provided they present themselves without delay to the authorities and show good cause for their illegal entry or presence. The Article also provides that Contracting States shall not apply to the movements of such refugees restrictions other than those which are **necessary**, and that any restrictions shall only be applied until such time as their status is regularised, or they obtain admission into another country.

3. Consistent with this Article, detention should only be resorted to in cases of **necessity**. The detention of asylum-seekers who come "directly" in an irregular manner should, therefore, not be automatic, or unduly prolonged. This provision applies not only to recognised refugees but also to asylum-seekers pending determination of their status, as recognition of refugee status does not make an individual a refugee but declares him to be one. Conclusion No. 44(XXXVII) of the Executive Committee on the Detention of Refugees and Asylum-Seekers examines more concretely what is meant by the term "**necessary**". This Conclusion also provides guidelines to States on the use of detention and recommendations as to certain procedural guarantees to which detainees should be entitled.

4. The expression "coming directly" in Article 31(1), covers the situation of a person who enters the country in which asylum is sought directly from the country of origin, or from another country where his protection, safety and security could not be assured. It is understood that this term also covers a person who transits an intermediate country for a short period of time without having applied for, or received, asylum there. No strict time limit can be applied to the concept "coming directly" and each case must be judged on its merits. Similarly, given the special situation of asylum-seekers, in particular the effects of trauma, language problems, lack of information, previous experiences which often result in a suspicion of those in authority, feelings of insecurity, and the fact that these and other circumstances may vary enormously from one asylum seeker to another, there is no time limit which can be mechanically applied or associated with the expression "without delay". The expression "good cause", requires a consideration of the circumstances under which the asylum-seeker fled. The term "asylum-seeker" in these guidelines applies to those whose claims are being

considered under an admissibility or pre-screening procedure as well as those who are being considered under refugee status determination procedures. It also includes those exercising their right to seek judicial and/or administrative review of their asylum request.

5. Asylum-seekers are entitled to benefit from the protection afforded by various International and Regional Human Rights instruments, which set out the basic standards and norms of treatment. Whereas each State has a right to control those entering into their territory, these rights must be exercised in accordance with a prescribed law, which is accessible and formulated with sufficient precision for the regulation of individual conduct. For detention of asylum-seekers to be lawful and not arbitrary, it must comply not only with the applicable national law, but with Article 31 of the Convention and international law. It must be exercised in a non-discriminatory manner and must be subject to judicial or administrative review to ensure that it continues to be necessary in the circumstances, with the possibility of release where no grounds for its continuation exist.³

6. Although these guidelines deal specifically with the detention of asylum-seekers the issue of the detention of stateless persons needs to be highlighted.⁴ While the majority of stateless persons are not asylum-seekers, a paragraph on the detention of stateless persons is included in these guidelines in recognition of UNHCR's formal responsibilities for this group and also because the basic standards and norms of treatment contained in international human rights instruments applicable to detainees generally should be applied to both asylum-seekers and stateless persons. The inability of stateless persons who have left their countries of habitual residence to return to them, has been a reason for unduly prolonged or arbitrary detention of these persons in third countries. Similarly, individuals whom the State of nationality refuses to accept back on the basis that nationality was withdrawn or lost while they were out of the country, or who are not acknowledged as nationals without proof of nationality, which in the circumstances is difficult to acquire, have also been held in prolonged or indefinite detention only because the question of where to send them remains unresolved.

Guideline 1: Scope of the Guidelines.

These guidelines apply to all asylum-seekers who are being considered for, or who are in, detention or detention-like situations. For the purpose of these guidelines, UNHCR considers detention as: confinement within a narrowly bounded or restricted location, including prisons, closed camps, detention facilities or airport transit zones, where freedom of movement is substantially curtailed, and where the only opportunity to leave this limited area is to leave the territory. There is a qualitative difference between detention and other restrictions on freedom of movement.

Persons who are subject to limitations on domicile and residency are not generally considered to be in detention.

When considering whether an asylum-seeker is in detention, the cumulative impact of the restrictions as well as the degree and intensity of each of them should also be assessed.

Guideline 2: General Principle

As a general principle asylum-seekers should not be detained.

According to Article 14 of the Universal Declaration of Human Rights, the right to seek and enjoy asylum is recognised as a basic human right. In exercising this right asylum-seekers are often forced to arrive at, or enter, a territory illegally. However the position of asylum-seekers differs fundamentally from that of ordinary immigrants in that they may not be in a position to comply with the legal formalities for entry. This element, as well as the fact that asylum-seekers have often had traumatic experiences, should be taken into account in determining any restrictions on freedom of movement based on illegal entry or presence.

Guideline 3: Exceptional Grounds for Detention.

Detention of asylum-seekers may exceptionally be resorted to for the reasons set out below as long as this is clearly prescribed by a national law which is in conformity with general norms and principles of international human rights law. These are contained in the main human rights instruments.⁵

There should be a presumption against detention. Where there are monitoring mechanisms which can be employed as viable alternatives to detention, (such as reporting obligations or guarantor requirements [see Guideline 4]), these should be applied first unless there is evidence to suggest that such an alternative will not be effective in the individual case. Detention should therefore only take place after a full consideration of all possible alternatives, or when monitoring mechanisms have been demonstrated not to have achieved the lawful and legitimate purpose.

In assessing whether detention of asylum-seekers is necessary, account should be taken of whether it is reasonable to do so and whether it is proportional to the objectives to be achieved. If judged necessary it should only be imposed in a non-discriminatory manner for a minimal period.⁶

The permissible exceptions to the general rule that detention should normally be avoided must be prescribed by law. In conformity with EXCOM Conclusion No. 44 (XXXVII) the detention of asylum-seekers may only be resorted to, if necessary:

(I) to verify identity.

This relates to those cases where identity may be undetermined or in dispute.

(ii) to determine the elements on which the claim for refugee status or asylum is based.

This statement means that the asylum-seeker may be detained exclusively for the purposes of a preliminary interview to identify the basis of the asylum claim.⁷ This would involve obtaining essential facts from the asylum-seeker as to why asylum is being sought and would not extend to a determination of the merits or otherwise of the claim. This exception to the general principle cannot be used to justify detention for the entire status determination procedure, or for an unlimited period of time.

(iii) in cases where asylum-seekers have destroyed their travel and /or identity documents or have used fraudulent documents in order to mislead the authorities of the State, in which they intend to claim asylum.

What must be established is the absence of good faith on the part of the applicant to comply with the verification of identity process. As regards asylum-seekers using fraudulent documents or traveling with no documents at all, detention is only permissible when there is an intention to mislead, or a refusal to co-operate with the authorities. Asylum-seekers who arrive without documentation because they are unable to obtain any in their country of origin should not be detained solely for that reason.

(iv) to protect national security and public order.

This relates to cases where there is evidence to show that the asylum-seeker has criminal antecedents and/or affiliations which are likely to pose a risk to public order or national security should he/she be allowed entry.

Detention of asylum-seekers, which is applied for purposes other than those listed above, for example, as part of a policy to deter future asylum-seekers, or to dissuade those who have commenced their claims from pursuing them, is contrary to the norms of refugee law. It should not be used as a punitive or disciplinary measure for illegal entry or presence in the country. Detention should also be avoided for failure to comply with the administrative requirements or other institutional restrictions related residency at reception centres, or refugee camps. Escape from detention should not lead to the automatic discontinuation of the asylum procedure, or to return to the country of origin, having regard to the principle of non-refoulement.⁸

Guideline 4: Alternatives to Detention.

Alternatives to the detention of an asylum-seeker until status is determined should be considered. The choice of an alternative would be influenced by an individual assessment of the personal circumstances of the asylum-seeker concerned and prevailing local conditions.

Alternatives to detention, which may be considered, are as follows:

(i) Monitoring Requirements.

Reporting Requirements: Whether an asylum-seeker stays out of detention may be conditional on compliance with periodic reporting requirements during the status determination procedures. Release could be on the asylum-seeker's own recognisance, and/or that of a family member, NGO or community group who would be expected to ensure the asylum-seeker reports to the authorities periodically, complies with status determination procedures, and appears at hearings and official appointments.

Residency Requirements: Asylum-seekers would not be detained on condition they reside at a specific address or within a particular administrative region until their status has been determined. Asylum-seekers would have to obtain prior approval to change their address or move out of the administrative region. However this would not be unreasonably withheld where the main purpose of the relocation was to facilitate family reunification or closeness to relatives⁹

(ii) Provision of a Guarantor/ Surety. Asylum seekers would be required to provide a guarantor who would be responsible for ensuring their attendance at official appointments and hearings, failure of which a penalty most likely the forfeiture of a sum of money, levied against the guarantor.

(iii) Release on Bail. This alternative allows for asylum-seekers already in detention to apply for release on bail, subject to the provision of recognisance and surety. For this to be genuinely available to asylum-seekers they must be informed of its availability and the amount set must not be so high as to be prohibitive.

iv) Open Centres. Asylum-seekers may be released on condition that they reside at specific collective accommodation centres where they would be allowed permission to leave and return during stipulated times.

These alternatives are not exhaustive. They identify options, which provide State authorities with a degree of control over the whereabouts of asylum-seekers while allowing asylum-seekers basic freedom of movement.

Guideline 5: Procedural Safeguards.¹⁰

If detained, asylum-seekers should be entitled to the following minimum procedural guarantees:

(i) to receive prompt and full communication of any order of detention, together with the reasons for the order, and their rights in connection with the order, in a language and in terms which they understand;

(ii) to be informed of the right to legal counsel. Where possible, they should receive free legal assistance;

(iii) to have the decision subjected to an automatic review before a judicial or administrative body independent of the detaining authorities. This should be followed by regular periodic reviews of the necessity for the continuation of detention, which the asylum-seeker or his representative would have the right to attend;

(iv) either personally or through a representative, to challenge the necessity of the deprivation of liberty at the review hearing, and to rebut any findings made. Such a right should extend to all aspects of the case and not simply the executive discretion to detain;

(v) to contact and be contacted by the local UNHCR Office, available national refugee bodies or other agencies and an advocate. The right to communicate with these representatives in private, and the means to make such contact should be made available.

Detention should not constitute an obstacle to an asylum-seekers' possibilities to pursue their asylum application.

Guideline 6: Detention of Persons under the Age of 18 years.¹²

In accordance with the general principle stated at Guideline 2 and the UNHCR Guidelines on Refugee Children, minors who are asylum-seekers should not be detained.

In this respect particular reference is made to the Convention on the Rights of the Child in particular:

- Article 2 which requires that States take all measures appropriate to ensure that children are protected from all forms of discrimination or punishment on the basis of the status, activities, expressed opinions, or beliefs of the child's parents, legal guardians or family members;
- Article 3 which provides that in any action taken by States Parties concerning children, the best interests of the child shall be a primary consideration;
- Article 9 which grants children the right not to be separated from their parents against their will;
- Article 22 which requires that States Parties take appropriate measures to ensure that minors who are seeking refugee status or who are recognised refugees, whether accompanied or not, receive appropriate protection and assistance;
- Article 37 by which States Parties are required to ensure that the detention of minors be used only as a measure of last resort and for the shortest appropriate period of time.

Unaccompanied minors should not, as a general rule, be detained. Where possible they should be released into the care of family members who already have residency within the asylum country. Where this is not possible, alternative care arrangements should be made by the competent child care authorities for unaccompanied minors to receive adequate accommodation and appropriate supervision. Residential homes or foster care placements may provide the necessary facilities to ensure their proper development, (both physical and mental), is catered for while longer term solutions are being considered.

All appropriate alternatives to detention should be considered in the case of children accompanying their parents. Children and their primary caregivers should not be detained unless this is the only means of maintaining family unity.

If none of the alternatives can be applied and States do detain children, this should, in accordance with Article 37 of the Convention on the Rights of the Child, be as a measure of last resort, and for the shortest period of time.

If children who are asylum-seekers are detained at airports, immigration-holding centres or prisons, they must not be held under prison-like conditions. All efforts must be made to have them released from detention and placed in other accommodation. If this proves impossible, special arrangements must be made for living quarters, which are suitable for children and their families.

During detention, children have a right to education, which should optimally take place outside the detention premises in order to facilitate the continuation of their education upon

release. Provision should be made for their recreation and play, which is essential to a child's mental development and will alleviate stress and trauma.

Children, who are detained, benefit from the same minimum procedural guarantees (listed at Guideline 5) as adults. A legal guardian or adviser should be appointed for unaccompanied minors.¹²

Guideline 7: Detention of Vulnerable Persons.

Given the very negative effects of detention on the psychological well being of those detained, active consideration of possible alternatives should precede any order to detain asylum-seekers falling within the following vulnerable categories:¹³

Unaccompanied elderly persons.

Torture or trauma victims.

Persons with a mental or physical disability.

In the event that individuals falling within these categories are detained, it is advisable that this should only be on the certification of a qualified medical practitioner that detention will not adversely affect their health and well being. In addition there must be regular follow up and support by a relevant skilled professional. They must also have access to services, hospitalisation, medication counseling etc. should it become necessary.

Guideline 8: Detention of Women.

Women asylum-seekers and adolescent girls, especially those who arrive unaccompanied, are particularly at risk when compelled to remain in detention centres. As a general rule the detention of pregnant women in their final months and nursing mothers, both of whom may have special needs, should be avoided.

Where women asylum-seekers are detained they should be accommodated separately from male asylum-seekers, unless these are close family relatives. In order to respect cultural values and improve the physical protection of women in detention centres, the use of female staff is recommended.

Women asylum-seekers should be granted access to legal and other services without discrimination as to their gender,¹⁴ and specific services in response to their special needs¹⁵. In particular they should have access to gynecological and obstetrical services.

Guideline 9: Detention of Stateless Persons.

Everyone has the right to a nationality and the right not to be arbitrarily deprived of their nationality.¹⁶

Stateless persons, those who are not considered to be nationals by any State under the operation of its law, are entitled to benefit from the same standards of treatment as those in detention generally.¹⁷ Being stateless and therefore not having a country to which automatic

claim might be made for the issue of a travel document should not lead to indefinite detention. Statelessness cannot be a bar to release. The detaining authorities should make every effort to resolve such cases in a timely manner, including through practical steps to identify and confirm the individual's nationality status in order to determine which State they may be returned to, or through negotiations with the country of habitual residence to arrange for their re-admission.

In the event of serious difficulties in this regard, UNHCR's technical and advisory service pursuant to its mandated responsibilities for stateless persons may, as appropriate, be sought.

Guideline 10: Conditions of Detention⁴⁸

Conditions of detention for asylum-seekers should be humane with respect shown for the inherent dignity of the person. They should be prescribed by law.

Reference is made to the applicable norms and principles of international law and standards on the treatment of such persons. Of particular relevance are the 1988 UN Body of Principles for the Protection of all Persons under any form of Detention or Imprisonment, 1955 UN Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners, and the 1990 UN Rules for the Protection of Juveniles Deprived of their Liberty.

The following points in particular should be emphasised:

- (i) the initial screening of all asylum seekers at the outset of detention to identify trauma or torture victims, for treatment in accordance with Guideline 7.
- (ii) the segregation within facilities of men and women; children from adults (unless these are relatives);
- (iii) the use of separate detention facilities to accommodate asylum-seekers. The use of prisons should be avoided. If separate detention facilities are not used, asylum-seekers should be accommodated separately from convicted criminals or prisoners on remand. There should be no co-mingling of the two groups;
- (iv) the opportunity to make regular contact and receive visits from friends, relatives, religious, social and legal counsel. Facilities should be made available to enable such visits. Where possible such visits should take place in private unless there are compelling reasons to warrant the contrary;
- (v) the opportunity to receive appropriate medical treatment, and psychological counseling where appropriate;
- (vi) the opportunity to conduct some form of physical exercise through daily indoor and outdoor recreational activities;
- (vii) the opportunity to continue further education or vocational training;
- (viii) the opportunity to exercise their religion and to receive a diet in keeping with their religion;
- (ix) the opportunity to have access to basic necessities i.e. beds, shower facilities, basic toiletries etc.;
- (x) access to a complaints mechanism, (grievance procedures) where complaints may be submitted either directly or confidentially to the detaining authority. Procedures for lodging complaints, including time limits and appeal procedures, should be displayed and made available to detainees in different languages.

Conclusion.

The increasing use of detention as a restriction on the freedom of movement of asylum seekers on the grounds of their illegal entry is a matter of major concern to UNHCR, NGOs, other agencies as well as Governments. The issue is not a straight-forward one and these guidelines have addressed the legal standards and norms applicable to the use of detention. Detention as a mechanism which seeks to address the particular concerns of States related to illegal entry requires the exercise of great caution in its use to ensure that it does not serve to undermine the fundamental principles upon which the regime of international protection is based.

1. These Guidelines address exclusively the detention of asylum seekers. The detention of refugees is generally covered by national law and subject to the principles, norms and standards contained in the 1951 Convention, and the applicable human rights instruments.
2. The Geneva Convention of 28 July 1951 Relating to the Status of Refugees.
3. Views of the Human Rights Committee on Communication No. 560/1993, 59th Session, CCPR/C/D/560/1993.
4. UNHCR has been requested to provide technical and advisory services to states on nationality legislation or practice resulting in statelessness. EXCOM Conclusion No. 78(XLVI) (1995), General Assembly Resolution 50/152, 1996. See also Guidelines: Field Office Activities Concerning Statelessness.(IOM/66/98-FOM70/98).
5. Article 9(1) International Covenant on Civil and Political Rights.(ICCPR)
Article 37(b) UN Convention on the Rights of the Child.(CRC)
Article 5(1) European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental freedoms.(ECHR)
Article 7(2) American Convention on Human Rights 1969.(American Convention)
Article 5 African Charter on Human and People's Rights. (African Charter)
6. Article 9(1), Article 12 ICCPR,
Article 37(b) CRC
Article 5(1)(f) ECHR
Article 7(3) American Convention
Article 6 African Charter
EXCON Conclusion No. 44(XXXVII)
7. EXCON Conclusion No
8. Sub committee of the Whole of International Protection Note EC/SCP/44 Paragraph 51©
9. Art 16, Art 12 UDHR
10. Article 9(2) and (4) ICCPR
Article 37(d) CRC
Article 5(2) and (4) ECHR
Article 7(1) African Charter.
Article 7(4) and (5) American Convention
EXCOM Conclusion no. 44 (XXXVII) UN Body of Principles for the Protection of All Persons under any Form of Detention or Imprisonment. 1988
UN Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners 1955
11. See also UN Rules for the Protection of Juveniles Deprived of their Liberty 1990
12. An adult who is familiar with the child's language and culture may also alleviate the stress and trauma of being alone in unfamiliar surroundings.
13. Although it must be recognised that most individuals will be able to articulate their claims, this may not be the case in those who are victims of trauma. Care must be taken when dealing with these individuals as their particular problems may not be apparent, and it will require care and skill to assess the situation of a person with mental disability or a disoriented older refugee who is alone.
14. See UNHCR Guidelines on The Protection of Refugee Women.
15. Women particularly those who have traveled alone may have been exposed to violence and exploitation prior to and during their flight and will require counseling.
16. Art 15 UDHR. See EXCOM No. 78(XLVI) Article 6 African Charter. EXCOM Conclusion No. 44(XXXVII) 7. EXCOM Conclusion No. 44 (XXXVII) 8. Sub Committee of the Whole of International Protection Note EC/SCP/44 Paragraph 51(c)

17. Article 10(1) ICCPR

1988 UN Body of Principles for the Protection of All Persons under any Form of Detention or Imprisonment. UN Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners 1955 1990 UN Rules for the Protection of Juveniles Deprived of their Liberty

18. Article 10(1) ICCPR

1988 UN Body of Principles for the Protection of All Persons under any Form of Detention or Imprisonment.

1955 UN Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners.

1990 UN Rules for the Protection of Juveniles Deprived of their Liberty.

APPENDIX D

Model Questionnaire to be completed by persons alleging arbitrary arrest or detention

I. IDENTITY

1. Family name: .....

2. First name: .....

3. Sex: (Male) (Female) .....

4. Birth date or age (at the time of detention):.....

5. Nationality/Nationalities: .....

6. (a) Identity document (if any): .....

(b) Issued by: .....

(c) On (date): .....

No.: .....

7. Profession and/or activity (if believed to be relevant to the arrest/detention):

.....
.....

8. Address of usual residence:

.....
.....
.....
.....

II. Arrest

1. Date of arrest: .....

2. Place of arrest (as detailed as possible):

.....
.....
.....
.....

3. Forces who carried out the arrest or are believed to have carried it out:

.....
.....
.....
.....

4. Did they show a warrant or other decision by a public authority?

(Yes) ..... (No).....

5. Authority who issued the warrant or decision:

.....
.....
.....
.....

6. Relevant legislation applied (if known):

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

.

III. Detention

1. Date of detention: .....

2. Duration of detention (if not known, probable duration): .....

3. Forces holding the detainee under custody:
.....
.....
.....
.....

4. Places of detention (indicate any transfer and present place of detention):
.....
.....
.....
.....

5. Authorities that ordered the detention:
.....
.....
.....

6. Reasons for the detention imputed by the authorities:
.....
.....
.....

7. Relevant legislation applied (if known):
.....
.....
.....

IV. Describe the circumstances of the arrest and/or the detention and indicate precise reasons why you consider the arrest or detention to be arbitrary

.....
.....
.....
.....

V. Indicate internal steps, including domestic remedies, taken especially with the legal and administrative authorities, particularly for the purpose of establishing the detention and, as appropriate, their results or the reasons why such steps or remedies were ineffective or why they were not taken

.....
.....
.

VI. Full name and address of the person(s) submitting the information (telephone and fax number, if possible)

.....
.....
.....
.....

Date: ..... Signature: .....

_____

This questionnaire should be addressed to the Working Group on arbitrary detention. Office of the High Commissioner for Human Rights, United Nations Office at Geneva, 8-14 avenue de la Paix, 1211 Geneva 10, Switzerland, fax No. (022) 917.90.06, E-mail: urgent-action@ohchr.org.

APPENDIX E

Checklist of detention standards

Treatment

- Allegations of torture and ill-treatment
- Use of force or other means of restraint
- Use of solitary confinement

Protection Measures

Information Provided to Detainees

- What information is given to detainees upon arrival?
- Accessibility to internal rules and procedures of the detention centre or facility
- Access to attorneys or interpreters
- Access to NGOs

Access to the Asylum Procedure

- What information is given to the detainee regarding his or her right to asylum? In what language? For persons who cannot read or write, how is the right to asylum explained?
- What access to UNHCR and NGOs do detainees have?
- Are lawyers available to speak with and represent detainees? When and under what conditions?
- What access do lawyers have to the detention centre or facility?
- What access to interpreters do detainees have?
- Are asylum interviews conducted in the detention centre or facility? If so, under what conditions? Is there privacy? Where are the interviews held?

Disciplinary procedure and sanctions

- What are the procedures for disciplinary actions against detainees?
- What are the sanctions for violating the rules?
- Who determines whether a detainee violates the rules? What is the composition of the disciplinary authority?
- Are there possibilities of appeal?
- What are the sanctions?
- Statistics of sanctions by type and reasons
- Are there disciplinary cells?

Complaint and inspection procedures

- Are there complaint and inspection procedures for the detention centre or facility? If so, describe.
- Describe the independence of those procedures.
- Accessibility of the procedures.
- Do guards wear identification badges?

Separation of detainees

- Are men separated from women?
- Are families provided separate accommodation?
- Are separated or unaccompanied minors provided separate accommodation?

Material Conditions

Capacity and occupancy of the detention centre or facility

- Number of detainees by nationality, age and gender
- What is the approved capacity of the facility?

Accommodations/Cells

- What is the size and occupancy of the cells or units where detainees sleep?
- Material conditions: lighting, ventilation, furniture, sanitary facilities
- Hygiene conditions

Food

- Meals (quality, quantity, frequency)
- Special dietary regimes (for medical, cultural or religious reasons)

Personal hygiene

- Showers (number, cleanliness, state of repair, frequency for access by detainees, etc.)
- Sanitary facilities (inside cells, outside, access, cleanliness)
- Bedding (quality, cleanliness, frequency of change)
- Possibility of access to laundry facilities

Detention Regime and Activities

Administration of Time

- Time spent inside unit or cells daily
- Time spent in daily exercise
- Time spent daily working
- Time spent in sports
- Time spent in other activities

Activities offered

- Work: Is there access to work? Type of work? Remuneration for work? Description of the work.
- Education: Access to studies by adults and children? Types of studies offered (literacy, primary school, high school, language classes, vocational, university studies). Description of facilities used to provide education in the centre.
- Leisure: Types of leisure activities, access, description of leisure rooms and sports facilities. Access to library.
- Religious activities: Access by religious representatives (imam, priest, pastor, etc.). Conditions of access, frequency and duration of visits. Access to religious services and access to a facility to practice. Opportunity to follow religious practices such as washing and diet.

Contacts with outside world

- Visits: access, frequency, conditions for having visits, duration of visits, who can visit, description of visiting rooms.
- Correspondence and parcels: frequency, censorship, procedures for sending correspondence and letters.
- Telephone access: frequency, payment for costs.

Medical Services

Access to medical care

- Medical examination upon entry: what type of examination? Who does the examination? Option to request female nurses or doctors.
- Procedure for accessing medical care while in detention.
- Medical Infirmary: number of beds, equipment, medication, personnel.
- Psychological care: Access to psychologists or psychiatrists. Frequency of access. Description of care or services provided.
- Special care for torture survivors, children, women or elderly.
- Medical staff: number and availability of doctors, nurses, psychologists and psychiatrists.

Prison Staff

- Number of staff by categories
- Type of staff: military, police or civilian?
- Relationship between guards and detainees; relationship between management and the detainees.
- Training of staff (basic initial training and on-going training).

Om een copie van dit document te bestellen:

JRS Europe
Rue du Progrès 333 Bte 2
B-1030 Brussel
Tel.: +32 2 2503220
Fax .: +32 2 2503229

